

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LAPSUUS ASUU PERHEIDEN ARJESSA

MLL:n Järvi-Suomen piirille tehtävä selvitys piirin alueen
lapsiperheiden palvelutarpeista

TEKI -

Anni Kuhmonen

JÄT:

Katja Manninen

Petra Mähönen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Kuhmonen Anni, Manninen Katja ja Mähönen Petra	
Työn nimi Lapsuus asuu perheiden arjessa MLL:n Järvi-Suomen piirille tehtävä selvitys piirin alueen lapsiperheiden palvelutarpeista	
Päiväys	25.4.2016
Sivumäärä/Liitteet	64/4
Ohjaaja(t) Waldén Anne	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa MLL:n Järvi-Suomen piirin alueen kuntien lapsiperhepalvelujen ostopalvelun tarpeista ja esittää kehittämissuunnitelmia lapsiperhepalveluiden tarjontaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös selvittää millaisiin uuden sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperhepalvelujen tarpeisiin MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi vastata omalla toiminnallaan. Opinnäytetyöllä selvitettiin, mikä on tutkimukseen valittujen kuntien lapsiperhepalveluiden nykytila ja mitkä ovat tutkimuksen kuntien lapsiperheiden tarpeet matalan kynnyksen toimintaan ja arjen tukeen. Opinnäytetyön taustalla on 2015 uudistettu sosiaalihuoltolaki sekä ekologinen systeemi-teoria.</p> <p>Tutkimus koostui kolmesta osasta. Ensimmäinen osa oli kunnille suunnattu pilottikysely, jonka aineiston JAMK:n opiskelija keräsi puhelinhaastatteluilta kirjaten vastaukset Webropolin. Kunnille suunnatun pilottikyselyn tulosten tueksi tutkittiin kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa dokumenttianalyysin keinoin. Kuntien tilaa tutkittaessa aineistoa hankittiin internetistä tutkimalla kuntien omia verkkosivuja sekä erilaisia verkkodokumentteja. Kolmantena osana tutkimuksessamme oli lapsiperheille suunnattu kysely liittyen matalankynnyksen lapsiperhepalveluihin. Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-kyselynä, joka koostui strukturoidusta kysymyksistä, joissa vastausvaihtoehdot olivat annettu valmiiksi sekä avoimista kysymyksistä, joilla saimme paremmin selvitettyä vastaajien mielipiteitä ja kokemuksia liittyen lapsiperhepalveluihin. MLL:n Järvi-Suomen työntekijät jakoivat kyselyn linkkiä perheille perhekahviloissaan sekä internetsivuillaan.</p> <p>Tutkimuksessa käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivistakin tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää hyödynsimme tutkimuksessamme vastaajien perhetilanteen määrittämiseen sekä siihen, mitä lapsiperhepalveluita perheet ovat käyttäneet ja mistä he ovat saaneet tietoa käytettävissä olevista palveluista. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla käsitelimme myös sitä, kuinka tärkeänä vastaaja pitää käyttämiä palveluita osana heidän perheen arkea. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli käytössä avoimien kysymysten analysoinnissa. Avoimilla kysymyksillä selvitimme vastaajien tavallisen arkipäivän kulkua ja lapsiperhepalveluiden vaikutusta perheen arkeen. Avoimina kysymyksinä kysyimme myös mitä olemassa olevia palveluita perheet olisivat tarvinneet, mutta niitä ei ole ollut saatavilla ja mikä muu palvelu hyödyttäisi lapsiperheitä.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusosiota tehtäessä esille nousivat osallisuuden ja voimaantumisen käsitteet. Myös perheiden systeemisyys nousi hyvin esille. Kun perheessä elävä yksilö tulee huomioiduksi ja hän voi hyvin, vaikuttaa se suoraan koko perheen hyvinvointiin.</p>	
Avainsanat Voimaantuminen, osallisuus, lapsiperhepalvelut	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Kuhmonen Anni, Manninen Katja and Mähönen Petra			
Title of Thesis Childhood lives in families' everyday lives Clearing of service needs of families with children in Mannerheim League for Child Welfare Finnish Lake-land district			
Date	25.4.2016	Pages/Appendices	64/4
Supervisor(s) Waldén Anne			
Client Organisation /Partners Mannerheim League for Child Welfare, Finnish Lakeland district.			
<p>Abstract</p> <p>The aim of this study was to produce information about the purchase needs of family services in the municipalities of the Finnish Lakeland district, and to present development proposals for the provision of services to families with children. The purpose of the thesis was also to find out what kind of family services could Mannerheim League for Child Welfare offer to respond the changes on the Social welfare Act. The research goal for this thesis was to find out, what the current state of family services is in the municipalities of the Finnish Lake side district, and what the needs of families with children are in low-threshold and everyday support. The theoretical part of this thesis was the revised Social welfare Act and ecological systems theory.</p> <p>The study consists of three parts. The first part was directed to the municipalities, a pilot survey, the material of which a JAMK student collected through telephone interviews, writing down the answers on Webropol. To support the results of the survey for municipalities we made the document analysis to examine the current state of municipal services for families. While studying the condition of municipalities we acquired material from the Internet by examining the municipalities' own websites, as well as a variety of online documents. The third part of our study was a questionnaire aimed at families with children and questions were related to low-threshold services for families. We carried out a survey in an electronic Webropol questionnaire, which consists of structured questions with answer options, as well as open questions, through which we got better clarified the respondents' opinions and feelings related to services for families. The employees of Mannerheim League for Child Welfare in the Finnish Lakeland shared the query link for families on the family cafés, as well as on Mannerheim League for Child Welfare website.</p> <p>In our research we used a qualitative as well as a quantitative research method. The quantitative research method was used in our study to determine the respondents' family situation, as well as what services families with children have used and where they have received information on available services. The quantitative research method was used to sort out the importance of the services used in everyday life. A qualitative research method was used in the analysis of the open questions. Open questions were to find out what kind of an ordinary day a family with children has. We also wanted to know if family services had had any influence on the everyday life of families with children.</p> <p>For open question we also asked which of the existing services would one have had the need but they have not been available and what other services would be beneficial for couples with children. The research process emphasized concepts of inclusion and empowerment. Also the family systems rose up from the research. When an individual does well in a family, and becomes taken into account, it influences directly the wellbeing of the entire family.</p>			
Keywords Empowerment, inclusion, Social work for families with children			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI.....	8
3	EKOKULTTURINEN TEORIA TOIMINTAYMPÄRISTÖN TARKASTELUN KEHIKKONA	11
	3.1 Ekologinen systeemiteoria.....	11
	3.2 Ekokulttuurinen ja ekologinen lähestyminen arkeen.....	12
4	MIKÄ PERHE ON?	16
5	ENNALTAEHKÄISEVÄ LAPSIPERHETYÖ JA UUDISTETTU SOSIAALIHUOLTOLAKI	18
	5.1 Perhetyö	18
	5.2 Kotipalvelu	20
	5.3 Kokemuksia ennaltaehkäisevästä lapsiperhetyöstä	21
	5.4 Sosiaalihuoltolain uudistus.....	21
6	OSALLISUUS JA VOIMAANTUMINEN.....	24
	6.1 Osallisuus osana syrjäytymisen ehkäisyä.....	24
	6.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen voimaantuminen.....	26
	6.3 Järjestötoiminnan mahdollisuudet arjen voimaannuttamisessa.....	27
7	TUTKIMUKSEN KULKU	28
	7.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmän valinta	29
	7.2 Tutkimuksessa käytetyt analyysimenetelmät.....	31
	7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
8	TUTKIMUSTULOKSET.....	36
	8.1 Dokumenttianalyysin tulokset kuntakohtaisesti	36
	8.2 Perhekysely	38
	8.3 Perheiden arkipäivä	40
	8.4 Perheiden käyttämät lapsiperhepalvelut	42
	8.5 Lapsiperhepalveluiden merkitys perheen arjessa	43
9	YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	45
10	POHDINTA.....	48
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	50
	LIITE 1: KUNTAKYSELY.....	54

LIITE 2: PERHEKYSELY	57
LIITE 3: SAATEKIRJE	62
LIITE 4: ABSTARHOINTI	63

1 JOHDANTO

Lapsiperheiden arki on viimevuosikymmeninä muuttunut. Muutoksia perheiden arkeen ovat tuoneet moninaistuneet perherakenteet ja se, että nykyään lähes kaikki vanhemmat käyvät töissä, myös pienten lasten vanhemmat. Arki on kiireistä, lapset kaipaavat huomiota ja vanhemmat taas ovat äärrirajoilla jaksamisensa kanssa. Mummot ja ukit eivät enää asu samassa kommuunissa jälkeläistensä kanssa ja ole jakamassa lapsiperheiden arkea, vaan usein lapsiperheet ovat yhteiskunnan tuen ja palveluiden varassa lasten kasvatuksen suhteen. Yhteiskunnan ja sosiaalisten yhteisöjen tuki on tärkeässä roolissa myös yksinhuoltajaperheissä, joita yhteiskunnallisen muutoksen myötä on myös enemmän, kuin aikaisemmin.

Aloitimme opinnäytetyötämme ideoinnin sen pohjalta, mitkä olivat omat kiinnostuksen kohteemme sosiaalialalla. Meitä kaikkia kolmea kiinnostivat perhetyö ja lastensuojelu. Perhetyön kiinnostuksen taustalla on se, että ryhmämme jäsenillä on aikaisempaa kokemusta työskentelystä perheiden parissa erilaisissa toimintaympäristöissä. Lapsiperhepalveluiden merkitys on suuri lasten ja vanhempien hyvinvoinnissa. Opinnäytetyöidean työstämisen alkuvaiheessa tapahtui kaksi äitien tekemää perhekurssia Itä-Suomen alueella, jotka kertovat haasteista perheiden jaksamisessa. Lapsiperheiden talouteen ovat vaikuttaneet heikentävästi myös suurtyöttömyys, taloustaantuma ja lama. Vuoden 2015 alusta astui voimaan uudistettu sosiaalihuoltolaki, joka on asetettu parantamaan lapsiperheiden tasavertaisuutta sekä siirtämään painopistettä korjaavasta lastensuojelusta ennaltaehkäisevään. Uudistetun sosiaalihuoltolain myötä lapsiperheille on tarjottava lapsiperheiden kotipalveluita ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Järvi-Suomen piirissä oli pohdittu uudistetun sosiaalihuoltolain asettamia vaatimuksia, ja sitä voisivatko he osaltaan vastata kuntien palvelutarpeisiin esimerkiksi tarjoamalla ostopalveluna kotipalvelua lapsiperheille. Hallitusneuvos Lotta Hämeen-Anttila Sosiaali- ja terveysministeriöstä sanoo Yle uutisten tekemässä haastattelussa, että kuntien väliset erot olivat suuria. Osa kunnista oli osannut varautua palveluiden tarjoamiseen jo hyvissä ajoin, mutta osa aloitti nollasta. (Yle -uutiset.) Opinnäytetyön aloitusvaiheessa toteutetusta pilottikyselystä havaitsimme, että Hämeen-Anttilan lausunto oli paikkansapitävä.

MLL:n Järvi-Suomen piirin tutkimustarpeesta alkoi muotoutua opinnäytetyöaiheemme. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa MLL:n Järvi-Suomen piirin alueen kuntien lapsiperhepalvelujen ostopalvelun tarpeista. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millaisiin uuden sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperhepalvelujen tarpeisiin MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi vastata omalla toiminnallaan. Opinnäytetyöllämme selvitämme, mikä on tutkimukseen valittujen kuntien lapsiperhepalveluiden nykytila, mitkä ovat tutkimuksen kuntien lapsiperheiden tarpeet matalan kynnyksen toimintaan ja arjen tukeen sekä miten MLL:n Järvi-Suomen piiri voi näihin tarpeisiin vastata.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI

Toimeksiantajana opinnäytetyöllemme on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten oikeutta hyvään ja onnelliseen lapsuuteen. MLL:n päätehtävä on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. MLL:lla on yli 91 000 jäsentä ja 558 paikallisyhdistystä ympäri Suomea. Paikallisyhdistysten toimintaa tukee 10 piirijärjestöä, joista yksi on toimeksiantajamme, Järvi-Suomen piiri. (Kuva 1.) (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri 2015a.)

KUVA 1. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri kartalla. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2016a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarina alkoi jo varhain. Suomessa käydyn vuoden 1918 sisällissodan jälkeen olot olivat levottomat, sotaorpoja oli paljon. Erilaiset kansalaispiirit heräsivät ihmisten ja ennen kaikkea lasten hätään, ja halusivat lievittää ihmisten kärsimystä. Tavoitteena oli myös vakiinnuttaa yhteiskunnallisia oloja. Tilanne oli 1920-luvun alussa niin hälyttävä että työskentelykentälle ilmestyi merkittävä yksityistoimija: Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (Rassi 2015, 16.)

Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton (vuodesta 1960 Mannerheimin lastensuojeluliitto, MLL) taustavoimina oli neljä vaikuttavaa henkilöä. Carl Gustav Emil Mannerheim, hänen sisko Sophie Mannerheim, Erik Mandelin sekä Arvo Ylppö (Kuva 2.) Sophie Mannerheim perusti Suomeen huoltolaitoksen, jossa tarjottiin yksinhuoltajille asunto sekä mahdollisuus huoltaa lapsiaan. Mallin huoltolaitokseen S. Mannerheim sai Britannian. Erik Mandelin oli erityisen kiinnostunut nuorisorikollisuuden ehkäisystä, hänellä oli kokemusta vankeinhoitotyöstä. Arvo Ylppö kehitti lastensuojelua Suomessa, hän oli työskennellyt pitkään Saksassa Kaiserin Auguste Victoria Haus -sairaalassa ja oli saanut sieltä ajatuksia ja ideoita työhönsä. Ylppö oli myös erittäin ansioitunut lastenlääkäri. Kenraali Mannerheim ei osallistunut varsinaisesti järjestön työhön, hänellä oli hyvät suhteet ja asioiden järjestely mahdollisuus niiden kautta. Oiva Turpeinen on kommentoinut Suomen lastensuojelun historia -teoksessa, ettei kaikkea kunniaa Suomen lastensuojelun synnystä voi antaa Arvo Ylppöle. Ylppö on kuitenkin

antanut merkittävän panoksen lastensuojelun kehitykselle, ja MLL on ollut loistava väylä hänen työleen. (Rassi 2015, 19.)

KUVA 2. Etualalla ensimmäinen vasemmalta S. Mannerheim, seuraavana C.G.E. Mannerheim ja toinen oikealta A. Ylppö. Kuva on Lastenlinnan lastensairaalan vihkiäisistä (Rassi 2015, 15.)

Suomessa herättiin jo 1900-luvun alussa lapsiperheiden neuvomiseen ja valistamiseen perustuvaan ennaltaehkäisevään terveydenhoitoon. Suomen itsenäistymisen myötä sosiaaliin uudistuksiin tuli mahdollisuus ja yksityiset toimijat, kuten esimerkiksi Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto, olivat merkittävässä asemassa. Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto on myös kouluttanut järjestelmälliseen neuvontatyöhön pätevää henkilöstöä, ja näin ollen ollut merkittävässä roolissa suomalaisen neuvolajärjestelmän alullepanossa. Lastenneuvolatoiminta laajeni 1920-luvulla huomattavasti ja sillä oli suora merkitys lapsiperheiden hyvinvointiin. (Rassi 2015, 1518.)

Vuosien saatossa lapsiperheiden ja lasten hyvinvointiin on vastattu uudistamalla sosiaalihuoltolaki ja vaikuttaa siltä, että haasteet ovat edelleen samat kuin 1900-luvun alussa. Sosiaalihuoltolakiin on tehty useita muutoksia, joista suurin osa on peräisin 1980-luvulta. Tällöin sosiaalihuoltolaki on muutettu ehyemmäksi kokonaisuudeksi, 90-luvulla pääpainona laissa on ollut potilaan sekä asiakkaan asema ja oikeudet. Uusimmat muutokset ovat keskittyneet kunta- ja palvelurakenne uudistukseen. Sosiaalihuollon ja koko yhteiskunnan suuresta toimintaympäristön muutoksesta huolimatta sosiaalihuoltolain peruslähtökohdat ovat säilyneet ennallaan vuosikymmenten saatossa. Sosiaalihuoltolain uudistuksella on pyritty vahvistamaan lain asemaa yleislakina ja sillä edistetään palveluiden yhtenäistä saavutettavuutta. Palveluiden painopistettä lain uudistuksessa on selkeästi siirretty korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään sekä varhaiseen tukeen. Viimeisimmän sosiaalihuoltolain uudistuksen pääpainopisteenä ovat olleet lapset. (Aluehallintovirasto, tiedotteet 2015.) Sosiaalihuoltolaissa kirjoitetaan kuntien ja järjestöjen yhteistyöstä: *Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen* (sosiaalihuoltolaki 7§ momentti 3). Yhteistyön merkitys ja tärkeys korostuu painopisteen siirtyessä ennaltaehkäisevään lapsiperhetyöhön. Useilla järjestöillä on jo ennestään

pitkä kokemus erilaisten lapsiperhepalveluiden tuottamisesta ja uudistettu sosiaalihuoltolaki jatkossa velvoittaa kuntia yhteistyöhön yksityisten palveluntuottajien sekä järjestöjen kanssa.

MLL:n Järvi-Suomen piirin neljä vapaaehtoiskeskusta sijaitsevat Kuopiossa, Mikkelissä, Jyväskylässä ja Joensuussa. Piiri toimii MLL:n aluejärjestönä Keski-Suomen, Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan alueella. Piirin alueella toimii myös yli sata paikallisyhdistystä. MLL:n Järvi-Suomen piirin toiminnan tarkoituksena on edistää toimialueellaan lasten, lapsiperheiden ja nuorten perusturvallisuutta, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Lähtökohdaksi toimintaan nousevat perheiden tarpeet; arki jota perheet elävät, sen ilot ja haasteet. Päämääränä piirillä on edistää hyvinvointia maakuntien lasten keskuudessa ja parantaa heidän turvallisia elinoloja. Piiri toimii yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä lasten, nuorten ja perheiden oikeuksien edistäjänä (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri 2015b). Piirin tehtäviin kuuluu myös tuen antaminen paikallisyhdistyksille. Paikallisyhdistykset toimivat vapaaehtoisvoimin. Piirin tärkeimpiin tehtäviin kuuluu mahdollistaa paikallisyhdistysten toimintaa tukemalla yhdistyksiä. Esimerkiksi piiri voi järjestää koulutusta yhdistyksille esim. työnantajana toimimiseen, antaa erilaista ohjausta ja neuvontaa, sekä tukea vapaaehtoisten osaamista ja jaksamista. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri 2015a.)

3 EKOKULTTURINEN TEORIA TOIMINTAYMPÄRISTÖN TARKASTELUN KEHIKKONA

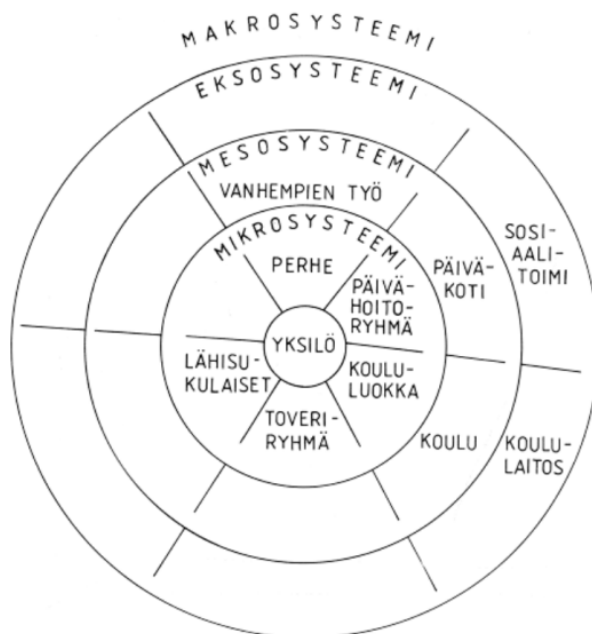
Ekologisten eli ympäristön ja yksilöiden keskinäistä vuorovaikutusta tutkivien teorioiden mukaan yksilö kehittyy vuorovaikutuksessa lähiympäristönsä kanssa. Yksilön ensimmäinen keskeinen kasvuympäristö on koti, johon kasvun ja kehityksen edetessä tulevat mukaan päiväkotia, koulu ja muut toimintaympäristöt. Ekologisen ajattelun uranuurtava teoria on Urie Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria. Bronfenbrennerin teoriassa yksilön kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavat ympäristön erilaajuiset kehät. (Määttä 1999, 77.) Tieteellisessä tutkimuksessa ihmisen kehityksen ekologiassa, tutkitaan koko elinajan tapahtuvaa ihmisen kasvua, muuttuvia ominaisuuksia ja niiden keskinäisiä sopeutumisia, näihin vaikuttavia ympäristöjen välisiä suhteita ja laajempia konteksteja, joihin kaikki lopulta sisältyy (Bronfenbrenner 1997, 222).

Ekologista teoriaa on kuitenkin kritisoitu sen kaiken kattavuuden vuoksi. Ongelmaksi on muodostunut eri hierarkiatasojen ristikkäiset vaikutukset keskenään. Haasteeksi on muodostunut se, ettei eri hierarkiatasojen keskinäisiä syy-seuraussuhteita saada tunnistettua. (Määttä 1999, 78.) UCLA:n yliopiston tutkijat kehittivät tästä syystä oman ekologisen teoriansa, jossa korostetaan perheen aktiivista subjektiutta omassa arjessaan. Ekokulttuurisen teorian pääajatuksena on, että perhe ei ole ulkoisten voimien muokkaama. Perhe valitsee oman arvoperustansa pohjalta, millaisten ekologisten tekijöiden se antaa vaikuttaa perheen arkeen ja sen muuttamiseen. Käytännössä perheiden kanssa työskennellessä on tärkeää huomioida kukin perhe yksilöllisesti sekä kunnioittaa perheen omaa arvoperustaa ja perhekulttuuria. Hyvääkin tarkoittava arviointi esimerkiksi siitä, kuinka paljon isän tulisi osallistua lasten kasvatukseen, voi luoda perheelle lisää stressiä, jos se on ristiriidassa perheen omien ekokulttuurisen ympäristön piirteiden painotusten suhteen. (Määttä 1999, 78–83.)

Jokaisella perheellä on omat arvonsa, joiden mukaan he päättävät, mitkä asiat ovat merkityksellisiä ja mitkä eivät. Jollekin perheelle esimerkiksi taloudellinen toimeentulo on todella tärkeää ja toiselle perheelle ei lainkaan tärkeää. Ekokulttuurinen teoria luokittelee kymmenellä kohdalla perheen arjen ekokulttuurisen ympäristön piirteet, joilla on merkitystä perheen arjen rutiineihin. Piirteet muodostavat perheen ekokulttuurisen ympäristön. Ekokulttuurisen ympäristön muotoutuminen riippuu siitä, millaista tukea perhe saa ja siitä millaiset perheen uskomukset ja voimavarat ovat. Myös yhteiskunnan asettamat rajoitteet vaikuttavat perheen ekokulttuurisen ympäristön muokkautumiseen. (Lindqvist 2011, 12.)

3.1 Ekologinen systeemiteoria

Urie Bronfenbrenneriä arvostetaan yhtenä maailman johtavista asiantuntijoista kehityspsykologian alalla. Hänen tärkein tuotoksensa oli ekologinen systeemiteoria (ecological systems theory), jossa hän määrittelee neljä sisäkkäistä systeemiä: mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemin. (Kuva 3.) Myöhemmin hän lisäsi näihin viidennen aikaan liittyvän systeemin, kronosysteemin. (Härkönen s.a, 21–22.) Hänen mukaansa tieteellisen työn tavoite on ymmärrys ympäristön ja henkilön yhteisenä yhtälönä, joka koostuu henkilön kehityksen prosessien ja tulosten järjestelmälliseen tuntemiseen ja ymmärtämiseen (Bronfenbrenner 1997, 222).

KUVA 3. Urie Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria (Härkönen s.a, 33).

Ekologisessa systeemiteoriassa yksilön kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavat mikrosysteemi, johon perhe kuuluu. Mesosysteemi, johon kuuluvat esimerkiksi päiväkotit sekä vanhempien työ. Eksosysteemi, johon kuuluvat esimerkiksi kunta sekä sosiaalityöt. Makrosysteemiin kuuluvat kulttuuriset arvot, tavat sekä lait, jotka vaikuttavat kaikkiin yksilöihin. Bronfenbrennerin mukaan kuvailevalla tasolla ihmisen kehitys voidaan määritellä seuraavasti: "pysyvyyden ja muutoksen ilmiö henkilön ominaisuuksissa elämänsä aikana". Lisäksi jos mukaan ottaa implisiittiset ajan ulottuvuudet voidaan määritelmä esittää seuraavanlaisesti: "henkilön ominaisuudet hänen elämänsä tiettyä ajankohtana ovat tulosta henkilön ja ympäristön ominaisuuksista henkilön siihenastisen elämän aikana". (Bronfenbrenner 1997, 224.)

3.2 Ekokulttuurinen ja ekologinen lähestyminen arkeen

Arjen keskellä emme mieti kaupassa käyntiä, kotitöitä tai liikenteessä liikkumista kovinkaan kiinnostavina, saati sosiologisina ilmiöinä. Pidämme niitä tavallisina, itsestään selvinä toimintoina. Kuitenkin juuri tällaiset arkiset toiminnot ja käytännöt ovat sosiologisen ajattelun ja tutkimuksen kannalta varsin tärkeitä. Me kaikki osallistumme arkielämällemme sosiaalisen todellisuuden rakentamiseen. Arkielämä kertoo tutkijoille olennaisesti vallalla olevasta yhteiskunnallisesta järjestyksestä ja kulttuurista. (Avoimen Yliopiston Verkko-Opinnot 2016.)

Ekologisten eli ympäristön ja yksilöiden vuorovaikutuksesta laadittujen teorioiden mukaan lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Pienen lapsen keskeisin kasvuympäristö on perhe ja koti. Urie Bronfenbrennerin laatimassa ekologisessa teoriassa tarkastellaan perhettä osana laajempaa yhteiskuntaa. Perheiden toimintojen yksilöllisten erojen näkeminen ja selittäminen toteutuu kulttuurin ja ympäristön erojen ymmärryksen kautta. Tutkittaessa lapsen elämää tarkastellaan hänen

suhdetta elämässään tärkeisiin ihmisiin, sekä lapsen sisäistä kehitystä. Lisäksi tarkasteluun otetaan ihmisten keskinäiset suhteet ja millaiset suhteet heillä on laajempaan yhteisöön. Lapsi on syytä nähdä aikuisesta riippuvaisena, ja lapsen elämän jäsentymisessä on ymmärrettävä kuinka keskeisiä ympäröivien aikuisten toimet ovat. (Rantala 2002.)

Ekokulttuurinen teoria syntyi 1980-luvulla, joka pohjautui sosiokulttuurilliseen näkemykseen ja ekologiseen teoriaan. Tutkijaryhmä, joka kehitti teorian, kritisoi Bronfenbrennerin neljästä systeemistä koostuvaa hierarkiamallia. Lapsen elämä pääsee ekokulttuurisessa teoriassa tarkasteluun kiinteänä osana perheen kokonaisuutta. Ekokulttuurisen teorian mukaan perhe ajatellaan yksikkönä joka aktiivisemmin vaikuttaa elämäänsä, ekologinen teoria ei tätä korosta. (Kiuru 2010, 24.)

Ekokulttuurisen teorian mukaan kasvava lapsi ei ole pelkästään "tabula rasa", jonka kasvuun ja kehitykseen ympäristö vaikuttaa, vaan dynaaminen kasvava kokonaisuus, joka osallistuu vuorovaikutuksessa ympäristönsä kehittämiseen. Olennaisinta lapsen kehityksen kannalta on hänen päivittäiset toimintansa, jotka tapahtuvat niin kotona kuin kaikissa muissakin toimintaympäristöissä päivän aikana. Keskeisen kasvualustan lapselle tarjoavat arjen vuorovaikutus- ja toimintatilanteet. Lapsen oppiminen ja kehittyminen perustuvat päivittäisten rutiinien jäljittelyyn, osallistumisesta erilaisiin yhteisiin toimintoihin, tehtävien tekemisestä ja muista sosiaalisten oppimisien keinoista. (Kiuru 2010, 24.)

Ekologisessa kasvatopsykologiassa korostetaan kasvu ympäristön merkitystä lapsen elämässä, ja tarkastellaan kuinka ympäristö suorasti ja epäsuorasti vaikuttaa lapsen kehitykseen. Lapsen lähipiiriin (mikrosysteemiin), jonka vaikutukset lapsen kehitykseen ovat suoria, kuuluvat keskeisesti päivähoito, perhe sekä vammaisen lapsen kohdalla erilaiset mahdolliset, tuet esimerkiksi terapiat. Varhaisimpina lapsuuden vuosina lapsen ja äidin kiintymys- ja vuorovaikutussuhde nähdään lapsen kasvussa ja kehityksessä yhtenä keskeisimpänä tekijänä. Lapsen oppimisprosessin perustana toimii hoitajan/ yleensä äidin varhainen vuorovaikutussuhde. Vuosien saatossa lapsen elämänpiiri laajenee ja erilaiset vuorovaikutussuhteet lisääntyvät. Lapsuuden vuorovaikutussuhteet muovaavat ja yhdistävät lapsen kommunikatiivista, emotionaalista sosiaalista ja kehitystä. (Rantala 2002.)

Ekologisesta näkökulmasta kehittyvään yksilöön liittyviä tieteellisiä käsitteitä tarkasteltaessa, törmätään kummastuttavaan seikkaan. Valtaenemmistö käsitteistä on kontekstista riippumattomia eli yksilön ominaisuudet määrittävät sekä operationaalisesti, että käsitteellisesti viittamatta ympäristöön. Käsitteillä oletetaan olevan samanlaiset merkitykset riippumatta luokasta, ympäristöstä tai kulttuurista, jossa havainnointi tapahtuu tai jossa yksilö elää. (Bronfenbrenner 1997, 237)

Ekologisessa mallissa tärkeintä kasvatuksen onnistumisen kannalta on lapsen kasvu ympäristöjen välinen yhteistyö eli mesosysteemin toimivuus. Mesosysteemi tarkoittaa eri 21 mikrosysteemeissä toimivien aikuisten vuorovaikutusta ja yhteistyötä; vaikutukset ovat epäsuoria lapsen kehitykseen. Esimerkiksi päivähoiton, neuvolan, koulun, perheneuvolan ja kodin välinen yhteistyö sekä mainittujen tahojen yhteistyö keskenään liittyvät mesosysteemiin. Ekso- ja makrosysteemi ovat lähiympäris-

töjä laajempia, ja ne kohdistuvat välillisesti lapsen aikuisten elämänpiirin kautta. Eksosysteemi rakentuu perheen jokapäiväisestä elämästä, joka sisältää yhteiskunnan tukijärjestelmät ja vanhempien työolot. Makrosysteemi muodostuu yhteiskunnallisista asioista, kuten palvelujärjestelmästä sekä kulttuurisista arvoista ja näkemyksistä, sekä lainsäädännöstä. Ekokulttuurisessa teoriassa perheen tavan elää nähdään liittyvän voimakkaasti yhteiskuntaan sekä lähiyhteisöön, lasten sijoittumista perheen elämää tarkastellaan kiinteänä osana, kuten Bronfenbrennerin ekologisessa teoriassa. Ekokulttuurinen teoria poikkeaa kuitenkin hieman ja edustaa ekologista suuntausta, jossa halutaan tarkastella perhettä aktiivisena yksikkönä joka itse vaikuttaa elämäänsä. Ekokulttuurisessa mallissa kulttuuri nähdään muutakin kuin makrotasolla perheen toimintaa määrittelevänä tekijänä, se nähdään myös osana perheen arkea ja lähiympäristöä. Taloudelliset ja sosiaaliset tekijät, uskomukset ja kulttuuriset arvot yhteiskunnassa määrittävät osaltaan perheen elämää, mutta perhe luo myös itse aktiivisesti omaa kulttuuriaan. (Rantala 2002.)

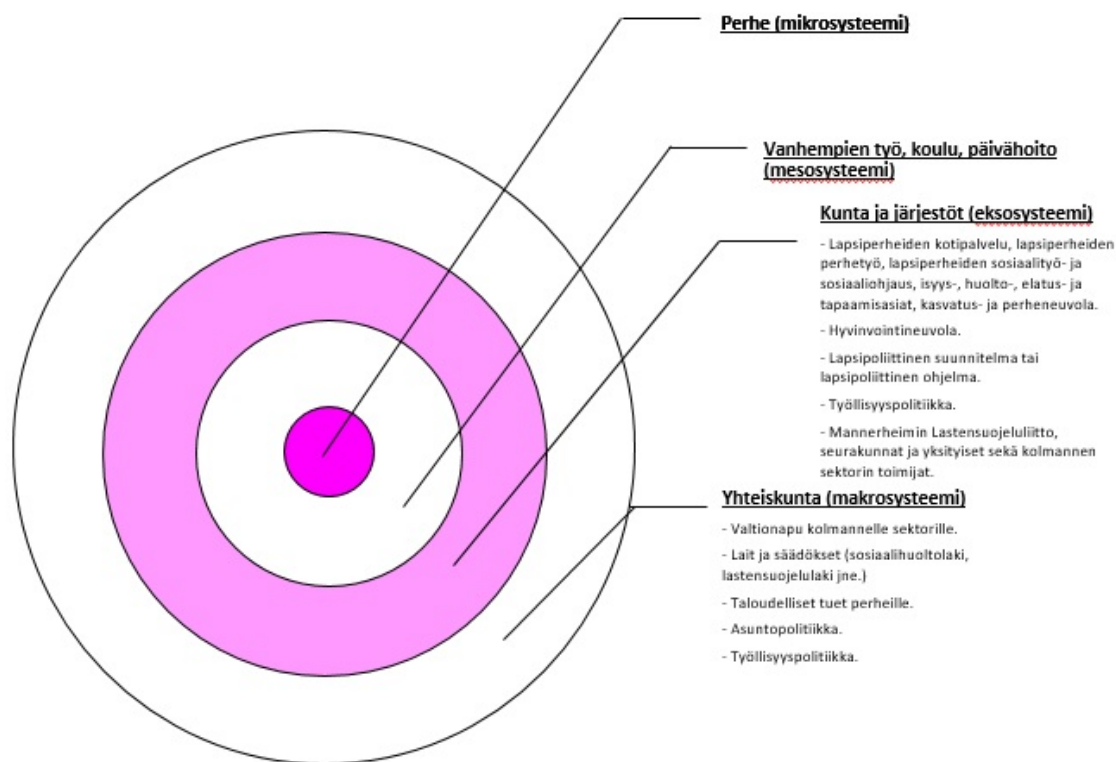
Esa Iivonen (2016) kirjoittaa blogissaan kuinka Suomen hallitus on käynnistänyt lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman, jolla on kovat tavoitteet. Muutosohjelman on tarkoitus kerätä hajanainen palveluntarjonta kokonaisuudeksi joka toimii. Ohjelman on myös tarkoitus parantaa peruspalveluja ja siirtää toiminnan painopistettä varhaisen tuen palveluihin ja ehkäistä perheiden ongelmia. Ohjelman tavoitteena on, että perheet, lapset ja nuoret voisivat paremmin ja kokisivat voivansa vaikuttaa omiin palveluihinsa ja hyvinvointiinsa. Muutosohjelman kautta yhteiskunta pääsisi vaikuttamaan makrosysteemistä mesosysteemin toimivuuteen ja positiivisiin vaikutuksiin perheiden arkeen.

Ekokulttuurisen teorian mukaan perheen sosiokulttuurista ympäristöä kuvailemalla voidaan määrittellä yksilön elämänpaikka (niche). Perheen elämänpaikka rakentuu myös ihmisten oman toiminnan ja persoonallisten ominaisuuksien kautta. ihmisillä on kyky ymmärtää ja järjestää arkielämäänsä, antaa elämälleen merkitys, pohtia uskomuksiaan ja omia arvojaan. Jokaisella perheellä on oma perhekulttuuri, tämä tarkoittaa niiden uskomusten ja käsitysten, eli perheteemojen kokonaisuutta, jota perhe toteuttaa arkisissa toimintatilanteissa. Arkea ohjaavia teemoja voivat olla esimerkiksi mahdollisimman luonnollisen elämän tarjoaminen lapselle, uskonnollinen toiminta, perheen yhdessäolo harrastusten parissa, taloudellisen hyvinvoinnin korostaminen, kaikkien lapselle tarjoutuvien interventioiden hyödyntäminen sekä toisen tai molempien vanhempien urakehityksen eteen uurastaminen. (Rantala 2002.)

Yhteisössä olevat kulttuuriset uskomukset osaltaan määrittelevät, millaiset moraalinormit vallitsevat, millaisena nähdään tavallinen perhe-elämä ja millaista on normaali lapsen kehitys. Ekokulttuurinen teoria näkee että perhe ei pelkästään vain mukaudu ympäristön antamiin vaatimuksiin, vaan perhe itse luo jatkuvasti päivittäisiä rutiinejaan ja sosiaalista ympäristöään perheelle sopiviksi. Erilaiset perheet reagoivat erilaisin tavoin ympäristön olosuhteisiin. Vanhemmat tarkastelevat yhteiskunnassa vallitsevien voimien sekä omien voimiensa suomia rajoituksia ja mahdollisuuksia omien tärkeiksi asettamiensa 22 teemojen suhteen, näin he tekevät valintoja arjen erilaisissa tilanteissa. Ilmiöstä käytetään termiä proaktiivinen akkommodaatioprosessi. Perheessä on paljon muutosvoimaa muodostaa päivittäiset arjen rutiinit "järkevästi", ja selviytyä vallitsevissa tilanteissa ja olosuhteissa. Tällä tavoin perhe omalla toiminnallaan vaikuttaa lapsen kehitykseen, samoin kuin ympäröivä yhteisökin.

Perheen arjen sujumiseen ovat yhteydessä sekä sisäiset että ulkoapäin tulevat rajoitteet ja voimat, sekä teemat jotka ohjaavat perheen arkea. (Rantala 2002.)

Perusajatuksena ekokulttuurisessa lähestymistavassa on, että perusta jokaisen lapsen kehitykselle rakentuu päivittäisissä vuorovaikutus- ja toimintatilanteissa, joissa lapsi on mukana päivähoitossa ja kotona. Keskeisen kasvualustan tarjoajia lapsille ovat erilaiset arkipäivän toimintatilanteet (activity settings). Tällaiset päivittäiset tilanteet tarjoavat lapselle oppimisen mahdollisuuden osallistumalla, tehtäviä tekemällä, kehittyä jäljittelemällä sekä muilla sosiaalisen oppimisen keinoilla. Säännöllisesti kotona toistuvia vuorovaikutustilanteita ovat esimerkiksi leikkitalanteet ja perushoitoon liittyvät arjen toiminnot. Lapsen päivittäisiä vuorovaikutustilanteita ja kasvuympäristöä voidaan tarkastella viiden tekijän kautta: 1) minkälaisia arvoja ja päämääriä läsnä olevilla henkilöillä on, 2) mitä tilanteissa tehdään, 3) miksi tehdään eli mitkä motiivit ja tunteet ohjaavat toimintaa, 4) keitä vuorovaikutustilanteissa on mukana sekä 5) mitkä normit, säännöt ja tottumukset ohjaavat toimintatapaa. Koska kodin arki on näin merkittävä lapsen kehityksessä, tulee lapsenkehitystä tukevia ohjelmia suunniteltaessa ja toteutettaessa olla riittävästi tietoa lapsen perheestä ja ottaa huomioon perheen tarpeet. Koska lapsen kehityksessä on merkittävästi mukana perhe, tulee suunnitellessa ja toteuttaessa lapsenkehitystä tukevia ohjelmia olla riittävä ymmärrys lapsen perheestä ja heidän tarpeistaan. (Rantala 2002.)

KUVA 4. Tutkimuskysymykset sidottuna teoriaan.

Kuvassa 4. tutkimuskysymysten kannalta merkittävät tasot havainnollistettuina systeemitasoina, erityisesti tutkimusta koskevat tasot ovat korostettu vaaleanpunaisella värillä. Kuva havainnollistaa kuinka teoria sitoutuu tutkimuskysymyksiin. Ekso- ja makrosysteemi tasojen alle on avattu lapsiperhepalveluiden tarjontaa ja mille systeemin tasolle ne sijoittuvat.

4 MIKÄ PERHE ON?

Perheen määrittely ei juurikaan arkielämässä vaadi syvällisempää pohdintaa. Perheeseen ajatellaan kuuluvan äiti, isä ja heidän lapsensa. Tällaisella määrittelyllä tarkoitamme siis usein ydinperhettä. Kuitenkin viimeisten vuosikymmenien suuret muutokset ovat ravistelleet perinteistä perhekäsitystä. Muutokset pakottavat meidät laajentamaan käsitystämme perheestä, tästä sosiaalisen elämän perusinstituutiosta. (Avoimen Yliopiston Verkko-Opinnot 2016.)

Perheet ovat muuttuneet radikaalisti seitsemänkymmentäluvulta lähtien, joten käsityksemme perheestä ja perheenjäsenten rooleista on ollut suuressa muutoksessa. Muutoksia on tapahtunut esimerkiksi perheiden rakenteissa. Yksinhuoltajien määrä on kasvanut, avoliitossa elävien vanhempien määrä on kasvanut ja uusioperheitä on muodostunut yhä enemmän. Sateenkaariperheet ovat tulleet entistä näkyvämmiksi ja vähemmistöihin kuuluvien perheiden lisääntyminen on osaltaan muuttanut perheiden rakenteita. Naisten, myös pienten lasten äitien, siirtyminen työelämään on vaikuttanut rakenteisiin. Nuorten perheiden maantieteellinen liikkuvuus on lisääntynyt, jolloin sukulaisten apu vähenee. Perheiden koko on pientynyt, josta seuraa lasten osuuden väheneminen väestöstä. Naiset synnyttävät myös yhä iäkkäämpinä. (Oetter, StevensDominguez 1998, 2-3.) ”

Perhe rakentuu yksilöistä. Yksilöiden välille on kehittynyt keskinäisiä suhteita, jotka erottavat perheen kaikista muista yhteiskunnallisista yhteisöistä, järjestelmistä ja ryhmistä. Perhesuhteita määrittävät yhteiskunnallisten, moraalisten ja taloudellisten ulottuvuuksien lisäksi emotionaaliset, sosiaaliset ja biologiset suhteet. Monet perhesiteet kantavat ja kestävät läpi elämän, osaa perhesuhteista eletään samanaikaisesti esimerkiksi appena, veljenä ja isänä. Perhesuhteet eroavat ystävyssuhteista vastuidensa, lojaalisuuden tunteiden ja vastuidensa vuoksi. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 10.)

Perheitä voidaan tarkastella esimerkiksi elämäntieteitä (Erik.H. Erikson) tai kehitystehtäväteoriaa (Robert J. Havighurst) käyttäen. Teoriat selventävät erityisesti erilaisia haasteita, joita jokainen käy läpi eri elämänvaiheissaan, myös perheet. Nämä teoriat perustuvat kuitenkin perinteiseen perhekäsitykseen kahdesta vanhemmasta ja heidän lapsistaan jättäen ulkopuolelle esimerkiksi teinivanhemmat, yksinhuoltajat, puolivanhemmat, adoptiovanhemmat jotka adoptoivat vanhemman lapsen tai samaa sukupuolta olevat vanhemmat. (Oetter, StevensDominguez 1998, 4-5.)

Perhe ei ole enää oikeudellisesti instituutio 2000-luvun Suomessa, vaan monimuotoinen kokonaisuus, johon kuuluvat saattavat olla hyvinkin monimutkaisten perhesuhteiden summa. Yksilön merkitys on kasvanut ja vahvistunut. Perheyhteisöjen tilalle ovat kehittyneet individualismi, puuttumattomuus, tasa-arvo ja sopimusvapaus. Yhteiskunta katsoo että yksilöllä on suojatut henkiset ja fyysiset ulkorajat, sekä myös yksityisyys perheessä. Keskeisiä muutoksia tässä asiassa ovat olleet esimerkiksi vapaa mahdollisuus avioeroon vuonna 1986, aviopuolison lapsen elatusvelvollisuuden poistaminen vuonna 1987, sekä vuonna 2004 voimaan tullut laki, jolla estetään yksityisen ihmisen mahdollisuus estää pahoinpitelysyyte pahoinpitelystä, joka tapahtuu yksityisellä paikalla. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 19.) Esimerkiksi perheväkivaltilanteessa uhria ei voida pelotella hiljaiseksi vaan asiasta tehdään rikosilmoitus poliisin toimesta joka tapauksessa.

Helsingin Sanomien kolumnisti Reetta Rädyn (2015) mukaan Suomen palvelujärjestelmän kyky tunnistaa nykyuotoinen perhe on huono. Järjestelmä ei tunne vuoroviikkoasumista, ja perheenyhdistämiä arvioidaan esimerkiksi sen mukaan, onko ero lapsen ja vanhempien välillä ollut "vapaaehtoinen". Kriisioloissa tapahtuvat perhejärjestelyt tai sosiaalinen vanhemmuus eivät taivu helposti pykäliksi. Täytyisi jaksaa kuulla ihmisiä ja uskoa, että perhe ei ole syntymätodistus, biopassi tai kristillinen avioliitto.

Perhe asettaa monenlaisia haasteita oikeuskäytännöille. Kuinka toteuttaa yhdenvertaisuutta tai oikeudenmukaisuutta monenlaisten perhekokoonpanojen kanssa, kuinka sovittaa nykyaikainen moninaisuus perheiden sisällä yhteiskunnan oikeuden päätöksiin? Moninaisten sukupuolisuhteiden lisäksi myös monikulttuurisuus tuo oman lisämausteen perhekokoonpanoihin. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 19.)

Parisuhteessa on kyse yhteisöllisyydestä, tunteesta että on joku jonka kanssa jakaa arki ja olla onnellinen. Parisuhde on kumppanuuden ja vanhemmuuden vastuiden jakamisen lisäksi myös seksuaalinen, jolloin parisuhteella on erityinen merkitys arjessa jaksamisessa. Seksi on arjessa stressinpoistaja sekä nautinnon tuottaja. Muukin, kuin seksuaalinen läheisyys luo turvallisuuden tunnetta. Myönteinen ja hellä kosketus poistaa stressiä ja rentouttaa. Halaaminen tai vaikka silittäminen vaikuttaa niin aikuiseen kuin lapseenkin positiivisesti, ja rakentaa esimerkiksi lapsen positiivista minäkuvaa.

Opinnäytetyötä tehdessämme julkisuuteen tuli myös perheiden arkeen liittyvän Väestöliiton teettämän FINSEX-tutkimuksen tulokset vuodelta 2015. Kyseessä on tutkimus, jossa seurataan suomalaisten parisuhde- ja seksuaalikäyttäytymistä. Kohteena on yli 30 aihepiirin indikaattoria. Vuoden 2015 aikana kerätty aineisto on osoittanut muiden muassa sen, että yhdyntämäärät ovat laskeneet edelleen aikaisemmasta. (Väestöliitto 2016a.)

FINSEX-tutkimuksen mukaan juuri nuorilla aikuisilla (30–40-vuotiailla) suhteellinen yhdyntämäärä on vähentynyt. Kuten opinnäytetyömme tutkimuksessakin, kyseessä ovat juuri lapsiperheiden ruuhkavuosissa elävät nuoret aikuiset. Yhdyntöjen vertailuvuotena FINSEX-tutkimuksen analyysissä on käytetty vuotta 1971, jolloin yhdyntöjä naimisissa olleilla on ollut kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2015. Tutkimuksessa oli ilmennyt, että halukkuutta seksiin on aikaisempaa enemmän, mutta toteutuneita yhdyntöjä vähemmän. Syynä tähän ovat esimerkiksi vuorotyöt, arjen kiireisyys ja sosiaalisen tukiverkoston puute. (Väestöliitto 2016 b.)

Opinnäytetyössämme perheenä ymmärretään hyvin laaja kokonaisuus. Emme ole tyypitelleet perheitä esimerkiksi sateenkaariperheiksi tai ydinperheiksi, vaan perheenä on käsitelty yleisesti vanhempia tai vanhempaa sekä lapsia, mutta ei isovanhempia. Opinnäytetyössä emme myöskään ole huomioineet lapsettomia perheitä. Opinnäytetyö on tehty palveluntarjoajan tarpeita ajatellen, eli millaisia palveluita heidän tulisi tarjota lapsiperheille.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄ LAPSIPERHETYÖ JA UUDISTETTU SOSIAALIHUOLTOLAKI

Kunnilla on velvollisuus järjestää maksuttomia sosiaalipalveluja jos kunnan asukkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon on vaarantunut. Mahdollisessa sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä tehdään palvelutarpeen arviointi yhdessä asiakkaan kanssa. Sosiaalipalveluiden tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta. (THL 2016a.)

Lapsiperheille järjestettäviä palveluita ovat perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilöt ja tukiperheet, lomaviettopalvelut ja tuki lomavieton järjestämiseen, vertaisryhmätoiminta, kasvatus- ja perheneuvonta, apu ja tuki asunnon tai asumisen järjestämiseen, nuorten sosiaalityö ja ohjaus, sosiaalinen kuntoutus, päihde- ja mielenterveystyö sosiaalipalveluina, perheasioiden sovittelu sekä lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta. Kunnilla on velvollisuus tiedottaa asukkaille sosiaalipalveluista. Kuntien tulee ilmoittaa selkeästi mistä palveluja voi hakea. Sosiaalipalvelujen tarjoama tuki voi olla muodoltaan tilapäistä, jatkuvaa ja toistuvaa tai pysyvää ja pitkäaikaista. (THL 2016a.)

5.1 Perhetyö

Käsitteenä perhetyö on monimerkityksellinen ja monisäikeinen. Perhetyön kuvauksen määrittää millaiset lähtökohdat sille asetetaan: onko se lapsiperheiden ohjaamista ja neuvontaa, kotipalvelua vai puuttumista lapsen kehitykseen ja turvallisuuteen vahingollisesti vaikuttaviin vanhempien elämäntapoihin. Peruslähtökohtana lapsiperhetyölle on perheiden elävästä elämästä kumpuavat tarpeet. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 27.) Lapsiperhetyön tavoitteena on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Lapsiperhetyö tukee lapsiperheiden arjen sujumista eri elämäntilanteissa tai kun vanhempien voimavarat ovat vähissä. Lapsiperhetyön ehkäisevä perhetyö on matalalla kynnyksellä järjestävää tukea, jos perheen tilanne tai lasten käyttäytyminen antavat aihetta huoleen. Perhetyö voi liittyä vanhemmuuden tukemiseen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen ja sosiaalisten verkostojen laajentamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn.

Laajimmillaan perhetyöksi voidaan kutsua kaikkea perheiden piirissä tehtävää työtä, jota perheille tarjoavat yhteiskunnan lisäksi erilaiset palveluntuottajat. Sosiaali- ja terveyshuollossa on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi, että perhetyötä määriteltäisiin tarkemmin. Tämä helpottaisi työmuodon profiloitumista, ja siten sen suunnitelmallinen kehittäminen työmuotona ja -välineenä perheiden tukemisessa olisi mahdollista. Tähän tarpeeseen ovat ajaneet myös erilaiset kirjavat työkäytännöt. Perheen ohjautuminen perhetyöpiiriin voi olla vapaaehtoista tai siihen voidaan velvoittaa. Vaikka työntekijä ja perhe yhdessä määrittelevät työn tavoitteen ja miten siihen päästään, työntekijää velvoittavat myös lait ja asetukset. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 28.)

Lapsiperhetyö voi olla ennaltaehkäisevää perhetyötä, joka ei vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa tai lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jolloin edellytetään että perhe on lastensuojelun asiakkaana. Ennaltaehkäisevän perhetyön kynnyks on matala. (Sipoon kunta 2015.) Tässä opinnäytetyössämme keskitymme nimenomaan ennaltaehkäisevään lapsiperhetyöhön.

Perhetyöhön vaikuttavat nykyiset kulttuuriset käsitykset perheestä sekä historialliset näkemykset perheen merkityksestä yhteiskunnassa. Kehystä perheiden kanssa tehtävälle työlle antaa myös lainsäädännölliset perheen määrittelyt. Elämä on kuitenkin niin moninaista, ettei mikään laki, määritelmä tai näkemys pysty kattamaan sitä kokonaan. Kaikki yksilöt ovat jonkinlaisen perheen, suvun jäseniä, vaikka eläisivät elämäänsä yksin. Perhe on biologian ja politiikan lisäksi subjektiivinen kokemus. Erilaiset mallit perheistä ovat ikään kuin mielikuvia, joiden avulla jokainen meistä yrittää jäsentää ja rakentaa omaa sijoittumistaan elämän moninaiseen verkkoon, perheeseensä ja perhe-elämään. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 9.)

Kaikille perheille annettava, universaaliperiaatteella toimiva perhetyö ja kohdennettu erityisryhmille annettava perhetyö eivät ole toisilleen vastakkaisia. (Kuva 3.) On pystytty toteamaan, ettei erityistä tukea tarvitsevien perheiden tarpeisiin voida vastata pelkästään hyvinvointipalveluilla, jotta voidaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä täytyy pystyä tarjoamaan erilaisia ja monimuotoisia palveluja. Jos universaaleja perhepalveluja korostetaan liikaa, saattaa hankalimmassa tilanteessa ja ahdingossa olevat perheet jäädä vähemmälle huomiolle. Täytyykin siis muistaa, että samalla kun kehitetään kaikille perheille tarjottavaa hyvinvointipalvelua, täytyy rinnalla myös kehittää erityiskysymyksiin kehiteltyjä työmuotoja. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 32.)

KUVA 5. Perhetyön toimintamuodot (Rönkkö ja Rytönen 2010, 33.)

Perhetyön ammattilaiset kohtaavat työssään päivittäin perheiden moninaisuuden: suhteina ja tarjontoina, konkreettisina elämänjärjestelyinä, yhteiskuntapolitiikkana, perheen ideologioina ja mielikuvina, teorioina maailmasta ja ihmisestä ja niin edelleen. Perheiden moninaisuus haastaa työntekijöitä, työyksiköitä ja viranomaisia miettimään kuinka kohdata ja vastata erilaisten perheiden tuen tarpeisiin, kuinka kohdentaa tarvittavaa tukea ja apua kulloisissakin elämäntilanteissa. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 9.)

5.2 Kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, ja sitä on vuoden 2015 alusta alkaen tarjottava perheille ilman lastensuojelun asiakkuutta. Kotipalvelun tavoitteena on tukea perhettä arjessa selviytymisessä. Kotipalvelu toteutetaan aina yhteistyössä perheen kanssa. Kotipalvelulla tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan lapsiperheellä on oikeus saada perheen huolenpidon turvaamiseksi kotipalvelua, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista seuraavien syiden vuoksi: sairaus, synnytys, vamma tai muu vastaavanlainen toimintakykyä alentava syy tai erityinen perhe- tai elämäntilanne. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi perheenjäsenen kuolemaa, vanhempien eroa tai tilannetta, jossa toinen vanhemmista on vankilassa. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on kaksoset tai omainen hoidettavana. Kotipalveluun sisältyviä tukipalveluita ovat ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. (THL 2015a.)

Lapsiperheiden kotipalvelu on maksullista, joskin perheen tulot otetaan huomioon asiakasmaksuissa ja siten palvelun voi saada myös ilmaiseksi. Ylä-Savon Soten verkkosivuilla selvennetään, että lapsiperheiden kotipalvelu ei ole ensisijainen tukimuoto, vaan ensin selvitetään muiden palveluiden riittävyys. Muita palveluita ovat esimerkiksi päivähoito ja kolmannen sektorin palvelut. Lapsiperheiden kotipalvelua ei voida tarjota, jos tarvitaan vain siivousta, sairaan lapsen hoitoa vanhempien työssäkäynnin ajalle, vanhemman opiskelun tai harrastusten vuoksi, henkilökohtaisen avustajan tarpeeseen tai parisuhteen hoitoon. (Ylä-Savon Sote 2016a.)

MLL:n piireistä esimerkiksi Järvi-Suomen, Hämeen, Varsinais-Suomen sekä Kymen piirit tarjoavat ammatillisia lapsiperhepalveluita. Järvi-Suomen piiri tarjoaa sosiaalihuoltolain mukaista tukihenkilötoimintaa sekä lastenhoitopalvelua yrityksille. Tukihenkilötoiminnasta piirillä on ostopalvelusopimukset Jyväskylän ja Laukaan kanssa ja piirin tavoitteena on laajentaa toimintaa vuoden 2016 aikana myös muiden kuntien alueille. Yrityksille tarjottava palvelutuote on lastenhoitopalvelu, jota yritykset voivat ostaa omalle henkilöstölleen niissä tilanteissa kun työntekijä joutuu järjestelemään sairastuneen lapsen hoitoa. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri 2016.) Hämeen piirin alueella on toiminnassa MLL:n Hämeen piirin Kotineuvola Oy, joka tarjoaa kotipalvelua perheiden erilaisiin tarpeisiin niin tilapäisesti kuin pidempiaikaisestikin. Kotipalvelusta laskutetaan asiakasta ja palvelu on kotitalousvähennyskelpoista. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piiri 2016.) Varsinais-Suomen piiri toteuttaa perhepalveluja yhteistyössä alueen kuntien sosiaali- ja terveystoimen

kanssa. Piirin tarjoamia palveluita ovat vammaisen ja pitkäaikaissairaalan lapsen hoito, lapsiperheiden kotipalvelu, valvotut tapaamiset sekä ammatillinen tukihenkilötyö. Perhepalveluihin ohjaututaan esimerkiksi neuvolan, lastensuojelun tai muun kunnan ammattilaisen kautta. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri 2016.) Kymen piirin alueella ammatillisia perhepalveluita tuotetaan kunnille ostopalvelusopimuksella. Tuotettavia palveluita ovat lapsiperheiden kotipalvelu, vammaisen ja pitkäaikaissairaalan lapsen hoito, perhetyö sekä lasten ja nuorten ammatillinen tukihenkilötyö. (Mannerheimin lastensuojeluliiton Kymen piiri 2015.)

5.3 Kokemuksia ennaltaehkäisevästä lapsiperhetyöstä

Jenni Hannula (2010, 57) on tutkinut opinnäytetyössään lapsiperheiden kotipalvelun merkitystä perheille. Hannulan mukaan kotipalvelulla on ollut merkittävä vaikutus äidin jaksamisen ja hyvinvoinnin kannalta. Kotipalvelu on tuonut piristystä arkeen ja sisältöä päivään sekä mahdollistanut vanhempien yhteistä aikaa. Tutkimukseen osallistuneet kokivat saaneensa konkreettista hyötyä käytännön asioiden hoitamisessa ja lastenhoidossa sekä mahdollisuuden saada omaa aikaa ja levätä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet pitivät kotipalvelua erittäin tarpeellisena. Perheet olivat sitä mieltä, että ilman kotipalvelua perheen nykytilanne olisi paljon heikompi.

Terhi Kujanpää (2013, 25) puolestaan on tutkinut opinnäytetyössään perhetyön piirissä olevien perheiden vanhempien kokemuksia varhaisesta tuesta. Hänen tutkimustuloksissaan nousi esille vanhempien tyytymättömyys ennaltaehkäisevän perhetyön ja varhaisen tuen palveluihin näiden nykyisessä muodossaan. Tutkimukseen osallistuneet kaipasivat parempaa palveluohjausta, erillistä palvelupistettä tai yhteyshenkilöä, jolta vanhemmat saisivat tietoa eri palveluista tarvittaessa erityistä tukea jaksamiseen. Avun saaminen koettiin monimutkaiseksi ja hitaaksi kriisitilanteissa. Tärkeinä tukimuotoina pidettiin muun muassa perhetyöntekijää, perheneuvolaa sekä kotipalvelua.

Jutta-Kaisa Kuopan (2013, 22) opinnäytetyössä on tutkittu minkälaisia palveluita lapsiperheet kokevat tarvitsevansa. Tutkimustulosten mukaan suurin tarve perheillä on lastenhoidon sekä siivouksen ja kodinhoidon suhteen. Myös vertaistuki sekä yleinen tuki arkeen koettiin tarpeellisiksi. Eniten tarvetta lastenhoidolle sekä kotipalvelulle koettiin siivouksen ja kodinhoidon ajaksi sekä niissä tilanteissa, kun perheessä vanhempi tai lapsi sairastaa tai perheeseen syntyy vauva.

5.4 Sosiaalihuoltolain uudistus

Uudistettu sosiaalihuoltolaki vahvistaa peruspalveluja siirtämällä painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin ja vähentää sitä kautta korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Tavoitteena uudistuksella on madaltaa asiakkaan tuen hakemisen kynnyistä järjestämällä sosiaalipalveluja muiden peruspalvelujen yhteydessä. (Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas 2015.) Sosiaalihuoltolain 1§ määrittää sosiaalihuoltolain tarkoituksen seuraavasti:

- 1) edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta;*
- 2) vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta;*
- 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet;*

4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa;

5) parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä 1–4 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014.)

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on asiakkaan etu aina ensisijainen ja työntekijän tulee huomioida asiakkaan ja hänen perheensä kokonaistilanne. Laki määrittää, mitä työntekijän on otettava huomioon työskentelyssään, jotta asiakkaan etu toteutuisi. Laissa korostetaan hyvinvoinnin edistämisen ja ennaltaehkäisyn näkökulmaa. Työmenetelmät ja palvelut tulee valita niin, että niiden avulla voidaan torjua hyvinvointia uhkaavia tekijöitä, ehkäistä uusien ongelmien syntyä sekä olemassa olevien ongelmien pitkittymistä. (Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas 2015.)

Työntekijän toteutettaessa sosiaalihuoltoa hänen tulee vahvistaa asiakkaan sekä hänen verkostonsa voimavaroja ja edistää asiakkaan omatoimisuutta sekä itsenäistä suoriutumista. Työskentelyllä täytyy tukea asiakkaan sosiaalisen verkoston säilyttämistä ja ylläpitämistä sekä tukea ja vahvistaa asiakkaan toimintakykyä ja osallisuuden edistämistä. Tuen tulee olla tarpeisiin nähden oikea-aikaista, oikeanlaista ja riittävää. Oikea-aikaisuudella tarkoitetaan asiakkaan tarpeisiin nähden riittävän varhaisia palveluja ongelmien jatkumisen ja monimutkaistumisen estämiseksi. Palvelujen tarpeen mukaisuutta pohdittaessa tulee huomioida, mitkä palvelut vastaavat parhaiten asiakkaan tarpeisiin, tukevat sekä vahvistavat asiakkaan voimavaroja ja edistävät hänen fyysistä sekä psyykkistä turvallisuuttaan. Taloudelliset asiat eivät saa tulla esteeksi asiakkaan riittävälle tuen saamiselle. (Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas 2015.)

Sosiaalihuoltolain uudistuksella turvataan entistä paremmin jo kunnissa olevia nykyisiä työmuotoja ja palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaaliohjaus, palveluohjaus ja -neuvonta, sosiaalinen kuntoutus sekä tilapäisen asumisen järjestäminen. Näiden lisäksi sosiaalihuoltolaissa on nostettu esiin lapsiperheiden kotipalvelu. (Jaakkola 2016.) Sosiaalihuoltolain muutoksen seurauksena lapsiperheille on järjestettävä välttämätön kotipalvelu 1.1.2015 alkaen ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lapsiperheillä on oikeus saada kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kotipalvelua annetaan toimintakykyä alentavan syyn, kuten sairauden, synnytyksen, vamman tai uupumuksen vuoksi sekä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Kotipalvelua, kuten myös perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa, on jatkossa saatava ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Kt 2015.) Uutena asiana sosiaalihuoltolakiin on lisätty kunnille velvollisuus lapsen ja vanhemman välisten valvottujen tapaamisten järjestämisestä. Uutena lakiin ovat tulleet myös asiakkaalle omatyöntekijän nimeäminen, nuorisopalvelutakuu, kuntien omavalvontasuunnitelman laatiminen sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstön ilmoitusvelvollisuus. (Jaakkola 2016.)

Uudistetussa sosiaalihuoltolaissa on korostettu peruspalveluita sekä ennaltaehkäisevää toimintaa. Tärkeänä tätä opinnäytetyötä ajatellen ovat lapsiperhepalveluissa näkyvät muutokset. Kun perheellä on mahdollista saada esimerkiksi kotipalvelua tai perhetyötä ilman lastensuojeluasiakkuutta voidaan paljon paremmin ennaltaehkäistä ongelmien kasvamista ja tukea perheen hyvinvointia varhaismassa vaiheessa. Lakimuutosten voimaantulon alkuvaiheessa kun ennaltaehkäisevää toimintaa

lisätään, mutta aiemmat korjaavat toimenpiteet ovat käytössä entisellään niitä tarvitsevilla, nousee esille kysymys siitä, riittävätkö kunnilla omat resurssit palveluiden tuottamiselle. Sosiaalihuoltolaissa kirjoitetaan kuntien ja järjestöjen yhteistyöstä: "Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen" (Sosiaalihuoltolaki 7§ momentti 3). Yhteistyön merkitys ja tärkeys korostuu painopisteen siirtyessä ennaltaehkäisevään lapsiperhetyöhön. Useilla järjestöillä on jo ennestään pitkä kokemus erilaisten lapsiperhepalveluiden tuottamisesta ja uudistettu sosiaalihuoltolaki jatkossa velvoittaa kuntia yhteistyöhön yksityisten palveluntuottajien sekä järjestöjen kanssa.

Aluehallintovirasto on havainnut valvonnan myötä puutteita palveluiden laadun kehittämisessä, toiminnan arvioinnissa ja asiakkaiden osallisuuden toteutumisessa. Uudistuneen sosiaalihuoltolain myötä näihin epäkohtiin pitää saada parannusta ja aluehallintoviraston mukaan haastetta tuottaa resurssien riittävyys ja osaaminen sekä kuntien vaikea taloustilanne. Myös aluehallintovirasto näkee erittäin tärkeänä moniammatillisen yhteistyön ja lapsiperheiden tarpeenmukaisten palveluiden järjestämisen. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä näiden osa-alueiden kehittämistä. (Aluehallintovirasto 2015.)

6 OSALLISUUS JA VOIMAANTUMINEN

Osallisuus on tunne ja kokemus sekä toisaalta myös toimintakykyä ja toimintamahdollisuutta. Tunteeena osallisuus on seurausta yksilön osallisuudesta yhteisössä sekä omaa elämäänsä koskevilla päätöksillä. Yhteisö voi olla esimerkiksi opiskeluyhteisö, työyhteisö tai yhteisö harrastusten tai järjestötoiminnan parissa. Osallisuuden tunne on sitä, että yhteisön jäsenet luottavat toisiinsa ja arvostavat toisiaan. Myös se, että jäsen voi vaikuttaa omassa yhteisössään lisää osallisuuden tunnetta. Osallisuuden aste niin yhteiskunnallisella kuin yksilölliselläkin tasolla vaihtelee elämäntilanteiden mukaan. (Era 2013, 15; THL 2016b)

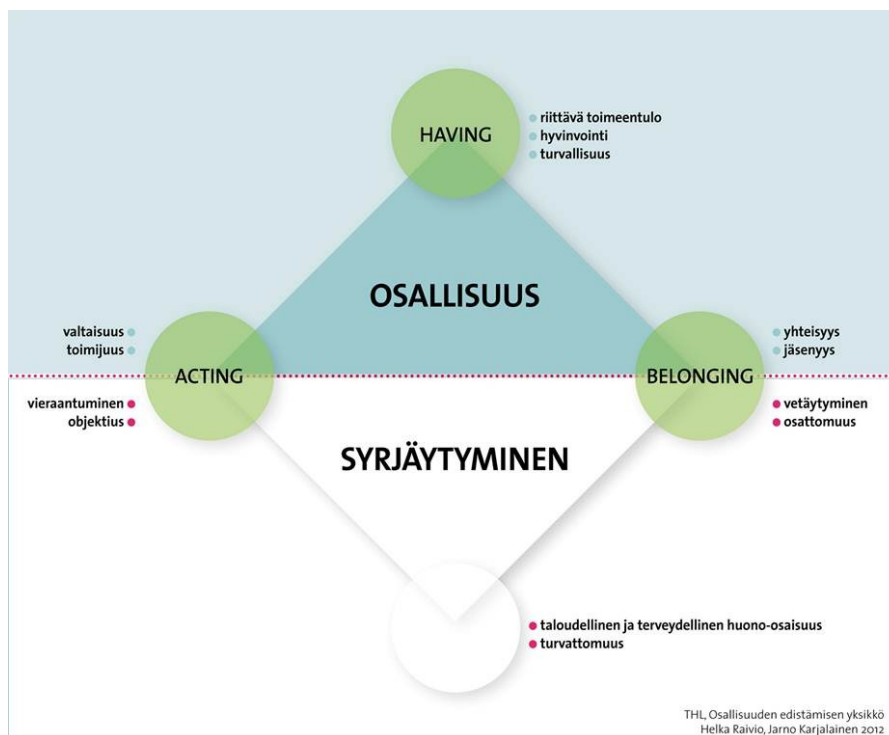
Osallisuuden määrittely on haasteellista juuri sen kokemuksellisuuden vuoksi. Osallisuuden tunne on jokaisen ihmisen subjektiivinen kokemus, jota kukaan toinen ei voi määrittellä. Osallisuuteen ei voi myöskään pakottaa ketään, koska se on vapaavalintaista ja siihen liittyy vallan tunne. Osallisuuden tunteesta puhuttaessa on hyvä huomata, että tunteen olemassaoloon riittää osallistumisen mahdollisuuden potentiaali ei välttämättä toteutunut vaikuttaminen. (Era 2013, 14.)

Voimaantuminen on osallisuuden lisäksi käsite, jonka yksiselitteinen kuvaaminen on haasteellista. Kyseessä on yksilöllinen ja henkilökohtainen mutta myös sosiaalinen prosessi, jota ei voi tuottaa tai saada aikaan toinen ihminen. Voimaantuminen on prosessi, jonka toteutumiseen vaikuttavat valinnanvapaus ja turvallinen ilmapiiri. Ihminen ei voimaannu pakolla tai toisen ihmisen päätöksen seurauksena. (Siitonen 1999, 93.) Voimaantumisen yhteydessä puhutaan myös emansipaatiosta, vapautumisesta ulkoisesta pakosta ja määräyksestä. Voimaantunut yksilö ottaa vastuuta omasta elämästään ja valinnoistaan, hän on löytänyt omat voimavaransa ja elämänhallinta ja toimintakykyisyys ovat lisääntyneet. (Voimaantumo.fi.)

6.1 Osallisuus osana syrjäytymisen ehkäisyä

Osallisuutta on määritelty kolmen ulottuvuuden avulla, joita ovat riittävä toimeentulo ja hyvinvointi (HAVING), toiminnallinen osallisuus (ACTING) sekä yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys (BELONGING). Osallisuuden ulottuvuuksien taustalla on suomalaisen sosiologin Erik Allardtin tunnettu teoria hyvinvoinnista. Allardtin teoria lähtee yksilön perustarpeista: *having*, jolla viitataan materiaaliin olosuhteisiin, *loving*, jolla viitataan tarpeeseen olla yhteydessä toisiin ihmisiin ja *being*, jolla viitataan tarpeeseen kuulua yhteiskuntaan ja vaikuttaa siellä joko poliittisesti tai oman työn kautta. (THL 2016c)

Osallisuuden vastapari on syrjäytyminen, kuten kuvassa 4 on havainnollistettu. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteisöllisten toimintojen ulkopuolelle jääntiä, johon voi liittyä myös sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä osattomuutta tai eriarvoisuutta. Jos jollain osallistumisen ulottuvuudella on vajeusta, se voi tarkoittaa osallisuuden vähentymistä ja siten kasvattaa riskiä syrjäytymiselle. (THL 2016d)

KUVA 6. Osallisuus ja syrjäytyminen vastapareina (Era 2013, 17).

Kullekin osallisuuden ulottuvuudelle hahmottuu myös negatiivinen vastapari; syrjäytymisen ulottuvuudet. Vajaus osallisuusulottuvuudella tarkoittaa osallisuuden vähentymistä ja syrjäytymisriskin lisääntymistä; täysimääräinen osallisuus ei toteudu, jos jokin osallisuuden ulottuvuuksista "vuotaa". Kokemuksemme osallisuudesta vaikuttaa osallisuusulottuvuuksien tasapainoisuus. Tasapainoisen osallisuuden kolmion voi katsoa ilmentävän yksilötason hyvinvointia, joka heijastuu yhteiskuntaan sosiaalisena kestävytenä. (Era 2013, 17.)

Osallisuuden tunteeseen päästään osallistamalla ja vaikuttamalla omissa yhteisöissä. Osallisuuden edistäminen on yksi köyhyyden ja syrjäytymisen keskeisimmistä torjumiskeinoista, ja osallisuuden vahvistaminen on osa Suomen hallituksen sekä Euroopan unionin tavoitteita. Osallisuuden tunteella on suuri merkitys yksilötason hyvinvoinnille, ja yksilötason hyvinvointi heijastuu yhteiskuntaan sosiaalisena eheytenä ja luottamuksen lisääntymisen. (THL 2016b)

Osallisuus yhteiskunnan tasolla on sitä, että jokaisella on mahdollisuus terveyteen, koulutukseen, työhön ja toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansallisessa Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelmassa (Kaste 2012–2015) keskeisenä periaatteena ovat olleet osallisuus ja asiakaslähtöisyys, joilla pyritään osallisuuden lisäämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Lapsiperheiden osallisuutta on vahvistettu kuulemista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia lisäämällä itseään koskevien päätösten tekemisessä, palveluissa ja niiden kehittämisessä. Työmenetelmiksi Kaste-ohjelmassa on mainittu kokemusasiantuntijuus, asiakasraadit, neuvostot ja foorumit, joilla pyritään selvittämään eri-ikäisten näkemyksiä ja tarpeita. Lapsiperheiden osalta erityinen huoli on ollut nuorista, Kaste-hankkeessa mainitaan erityisesti nuorten osallisuus hyvinvointia tukevien palveluiden vahvistamisessa liikunnan, kulttuuri ja harrastustoiminnan piirissä. Ohjelman tavoitteena on ollut myös vahvistaa ja tukea lapsiperheiden uusien palveluinnovaatioiden syntymistä sekä vahvistaa lapsiperheiden ja lasten kotipalvelua sekä kotiin vietäviä palveluita. (STM 2012.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme osallisuutta perheiden yhteisöllisen osallisuuden kannalta. Tutkimuksessamme selvitimme perheiden kokemuksia matalankynnyksen lapsiperhepalveluista, joka on yksi yhteisöllistä osallisuutta vahvistavista elementeistä. Selvitimme myös, kuinka osallisuuden tunne toteutuu erilaisissa toimintaympäristöissä, esimerkiksi kunnan, seurakunnan ja kolmannen sektorin perhepalveluissa.

6.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen voimaantuminen

Voimaantumiseen (empowerment) liitetään kaksi pääulottuvuutta: **henkilökohtaiset prosessit** joihin liittyy kognitiivisia, affektiivisia ja konatiivisia prosesseja sekä **sosiaaliset aspektit** jotka konkretisoituvat erilaisissa ryhmissä ja yhteisöissä. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilöllisesti voimaantumisen kokeva ihminen peilaa omaa voimaantumistaan suhteessa sosiaalisiin verkostoihinsa ja voiman tunnetta koetaan suhteessa näihin. (Järvinen 2009, 8.) Voimaton ihminen (powerless) voi kokea olevansa aluksi esimerkiksi vertaistukiryhmässä aivan hyödytön ja kykenemätön auttamaan toisia, mutta ryhmässä pysymällä hän voi löytää sisäiset voimavaransa ja siten ihmisten välillä syntyvän yhteisvoiman (power with), ja voimaantua sen avulla niin, että voi lopulta olla avuksi myös toisille. (Voimaantumo 2016.)

Yksilön voimaantuminen on usean tekijän dynaamisen vuorovaikutuksen summa. Voimaantumisen osatekijöitä on kymmeniä, mutta teoria lähtee siitä että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään. Voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, eikä voimaa voi antaa toiselle. (Siitonen 1999, 14.) Yksilön voimaantuminen on kykyä ymmärtää omia sisäisiä prosesseja sekä ympäristön mekanismeja. Myös ympäristön ilmiöiden syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen on osa yksilön voimaantumisen tunnetta. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö kykenee hahmottamaan oman elämäntilanteensa syy- ja seuraussuhteita sekä kykenee arvioimaan toimintatapoja, jotka muuttavat tilannetta suuntaan tai toiseen. (Järvinen 2009, 10.)

Kyetäkseen edellä mainittuun arviointiin ja ratkaisuntekemiseen, yksilöllä on oltava riittävästi tietoa kokonaisuudesta (kognitiiviset tekijät). Motivaatio on myös tekijä, jolla on suuri merkitys yksilön voimaantumiseen. Motivaation ylläpitäminen vaikeissakin elämäntilanteissa on yksi konatiivisista tekijöistä, jotka ovat osa voimaantumisen tunnistamista. Motivaation avulla yksilö asettaa itselleen päämääriä ja tavoittelee johdonmukaisesti niitä hankaluuksista huolimatta. Voimaantuneelle yksilölle on ominaista kyky hallita motivaatiotaan huolimatta siitä, onnistuuko vai epäonnistuuko tavoitteidensa saavuttamisessa. (Järvinen 2009, 10.)

Kognitiivisten ja konatiivisten tekijöiden lisäksi voimaantumisen indikaattorina ovat affektiiviset tekijät eli esimerkiksi sosiaalisuus, toisten kunnioittaminen, sosiaalinen vastuu ja joustavuus sosiaalisessa kanssakäymisessä. Nämä ominaisuudet ovat tekijöitä, jotka kanavoivat sisäisen voimantunteen toiminnaksi. Edellä mainitut affektiiviset ominaisuudet näkyvät sosiaalisissa tilanteissa, jotkin ovat vaikeammin mitattavia, kuten uteliaisuus, innovatiivisuus ja avarakatseisuus. (Järvinen 2009, 11.)

Yksilöllinen voimaantuminen lähtee siis ihmisestä itsestään, oman minän ulkopuolelta ei voi odottaa muuta kuin tukea ja rohkaisua, inhimillistä välittämistä ja turvallista ilmapiiriä. Voimaantumisen lisääntyessä myös osallistuminen lisääntyy. Oma voimaantumistaan voi arvioida jatkuvasti paremmin ja samalla kehittää, kun osallistuminen erilaisiin tilaisuuksiin ja yhteistoimintaan lisääntyy. Voimaantumisen tueksi jokainen tarvitsee tasa-arvoisuutta tukevan verkoston, joka luodaan avoimella dialogilla. (Voimaantumo 2016.)

Oman voimaantumisen tutkimisessa ja kehittämisessä tärkeässä roolissa on reflektio, eli pohtiminen, jota tulee tehdä suhteessa toisten muuttumiseen ja yhteistyön jatkumiseen. Voimaantumista voidaan kehittää myönteiseksi kehäksi yksilöllisen voimaantumisen ja yhteisöllisen voimaantumisen välillä. Tämä saadaan aikaiseksi yhteisvoiman avulla. Yhteisvoimaa rakennetaan jakamalla informaatiota ja tunteita yhteisössä. Tämän vuoksi yhteisöllisen voimaantumisen (yhteisvoiman) lisäämiseen kannattaa kiinnittää huomiota. (Voimaantumo 2016.)

6.3 Järjestötoiminnan mahdollisuudet arjen voimaannuttamisessa

Matalankynnyksen lapsiperhepalvelut ovat merkittävässä roolissa voimaantumisessa. Voimaantumisen prosessi tapahtuu ihmisessä itsessään, mutta sitä tukee sosiaalinen ympäristö. Erilaiset matalankynnyksen lapsiperhepalvelut ja vertaisryhmät edesauttavat vanhempien voimaantumista ja siten arjessa jaksamista. Voimaantumisesta seuraa aktiivisempi sosiaalinen osallistuminen, joka puolestaan auttaa jaksamaan arjessa ja tuo arjen ja elämänhallinnan tunteita. (Judin 2015, 29.)

Järjestöillä, kuten MLL:lla, on mahdollisuus päästä vaikuttamaan lapsiin, perheisiin ja vanhempiin monella eri tasolla. Ajatteleminen vaikuttamisen olevan erilaisia lapsiperhepalveluita, joilla tuetaan ja kehitetään yksilöiden mahdollisuutta ja kykyä hallita omaa elämäänsä. Itsensä kehittäminen, uuden oppiminen, ryhmäytyminen ja yleensä kuuluminen johonkin yhteisöön ovat yksilöä voimaannuttavia ja motivoivia. Myös tiedon vastaanottaminen ja kokemus oman panoksen merkityksellisyydestä ja siten kokemus siitä, että voi antaa myös ryhmälle jotain itsestään vahvistavat motivaatiota ja voimaannuttavat. Nämä osaltaan luovat perheille parempaa arkea. MLL voi olla osana sitä prosessia, joka siirtää perheessä hyvinvointia, kulttuurisia ja sosiaalisia voimavaroja sukupolvelta toiselle.

Tällä hetkellä MLL:lla on vertaistukiryhmiä ja perhekahviloita sekä harrasteryhmiä, joihin perheet voivat osallistua. Vertaistukiryhmiä on tarjolla selvästi vähemmän kuin perhekahvilanimikkeellä toimivia pisteitä. Vuonna 2014 toteutuneita vertaisryhmiä oli 397 ja perhekahviloita kaikenkaikkiaan 556 ympäri Suomen. (Manneheimin Lastensuojeluliiton vuosikertomus 2014.)

7 TUTKIMUKSEN KULKU

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa tietoa MLL:n Järvi-Suomen piirin alueen kuntien lapsiperhepalvelujen ostopalvelun tarpeista ja antaa kehittämisehdotuksia perhepalveluiden tarjontaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisiin uuden sosiaalihoitolain mukaisiin lapsiperhepalvelujen tarpeisiin MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi vastata omalla toiminnallaan. Varsinaisina tutkimuskysymyksinä olivat seuraavat:

1. Mikä on tutkimukseen valittujen kuntien lapsiperhepalvelujen nykytila?
2. Mitkä ovat tutkimuksen kuntien lapsiperheiden tarpeet matalan kynnyksen toimintaan ja arjen tukeen?
3. Miten MLL:n Järvi-Suomen piiri voi näihin tarpeisiin vastata?

Alun perin tutkimuksen oli tarkoitus koostua kahdesta puolistrukturoidusta kyselystä, joista toinen olisi suunnattu kuntien viranhaltijoille (liite 1) ja toinen alueen lapsiperheille (liite 2). Kuntakyselyn tavoitteena oli tuottaa tietoa kuntien lapsiperhepalveluiden tilasta, sekä selvittää onko kunnilla tarvetta ostaa lapsiperhepalveluita kolmannelta sektorilta. Kuntakysely pilotoitiin Jyväskylän Ammattikorkeakoulun (JAMK) opiskelijan avustuksella Jyväskylän, Äänekosken, Saarikan (Kannonkoski, Karsvola, Kivijärvi, Kyyjärvi ja Saarijärvi), Jämsän ja Viitaunionin (Viitasaari ja Pihtipudas) osalta maaliskuuhun 2015. Hyväksytyin opinnäytetyösuunnitelman jälkeen tutkimuksen tavoitteita sekä kohdetta tarkennettiin, ja kunnille suunnattavasta kyselystä koko Järvi-Suomen piirin alueella päätettiin luopua. Sen sijaan tutustuimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin kuntien palvelutarjontaan tutkimalla kuntien internetsivuja.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijan toteuttaman pilottikyselyn tulokset olivat paikallisia, koska sijoittuvat Jyväskylän seudulle. Paikallisuudesta huolimatta tuloksista nousi esiin kuntien viranhaltijoiden käsityksiä ja tunteita sosiaalihoitolain uudistuksesta. Kunnille suunnatun pilottikyselyn tulokset antoivat laajemman kuvan kuntien nykytilasta sekä tukivat osaltaan tekemääme selvitystä.

Pilottikyselyn tulokset analysoimme heinä-elokuussa 2015. Tuloksista nousi esille vahvasti kuntien huoli siitä, kuinka kuntien talous kestää sosiaalihoitolain tuomat uudistukset. Toinen huolenaihe oli henkilöstöresurssien riittävyys. Osaan kunnista oli jo palkattu lisää henkilöstöä ennaltaehkäisevään perhetyöhön, ja joissain kunnissa oli siirretty korjaavasta lastensuojelutyöstä työntekijä ennaltaehkäisevään perhetyöhön.

Valtio jatkaa tehtävien lisäämistä kunnille, mutta rahaa ei anneta tehtävien suorittamiseen tarpeeksi.

Nuorten sosiaaliseen kuntoutukseen ja -ohjaukseen on panostettu.

Lapsiperheiden perhetyön resurssien riittävyyttä mietitty. On varauduttu siihen että resurssit ei riitä.

Kolme määräaikaista perhetyöntekijää on palkattu vastaamaan sosiaalihoitolain mukaiseen perhetyöhön.

Omaan perhetyöhön yhtymän alueella on panostettu. Ennaltaehkäisevään perhetyöhön rekrytoidaan uusia työntekijöitä. Lastensuojelun perhetyöstä irrotetaan yksi työntekijä ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Vuoden 2016 alusta myös neuvolaan liitetään oma perhetyöntekijä.

Yllättävää oli, että vaikka sosiaalihuoltolain muutokset ovat astuneet asteittain voimaan vuoden 2015 alusta, useassa kunnassa ja kaupungissa kerrottiin, että rakennemuutoksia käsitellään vasta kevään aikana lautakunnissa. Vastauksista ilmeni myös, että sosiaali- ja terveysministeriöltä odotetaan käytännön ohjeistuksia uudistuksiin palveluiden järjestämisessä. Kolmanteen sektoriin kunnat suhtautuivat myönteisesti palveluntuottajana. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta miellettiin palveluiksi, jotka kuntien oli haasteellisinta järjestää itse. Suurin osa kunnista olisi myös valmis ostamaan nämä palvelut kolmannelta sektorilta.

Ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita tulisi kehittää ja ylläpitää kehittää yhteistyötä kolmannen sektorin ja julkisen sektorin kanssa. Perheet tarvitsevat tällä hetkellä paljon apua.

Varsinaista opinnäytetyötä varten selvitimme itsenäisesti ennalta valittujen kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa kuntien ja kuntayhtymien internetsivuilta. Tutustuimme tarjolla oleviin dokumentteihin, kuten varhaisentuen ja perhepalveluiden käsikirjoihin, lapsipoliittisiin ohjelmiin, kuntien hallitusten ja valtuustojen kokousten pöytäkirjoihin sekä muihin sähköisiin julkaisuihin. Samalla selvitimme kuntien verkkosivujen selkeyttä lapsiperheiden kannalta. Valittuja kuntia olivat Kuopio, Varkaus, Joensuu, Ylä-Savon Sote (Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä), Mikkeli, Pieksämäki, Savonlinna, Lieksa, Siilinjärvi, Ilomantsi, Lapinlahti, Mäntyharju. Kuntien valintaperusteina oli asukaspuhjan heterogeenisuus, kuntarakenne sekä MLL:n aktiivinen toiminta kunnassa. Kuntien valinta tehtiin yhdessä toimeksiantajan edustajien kanssa.

Lapsiperheille suunnattuun Webropol-kyselyyn liittyen lähetimme toimeksiantajamme kautta saatekirjeen (liite 3) MLL:n perhekahviloiden vapaaehtoisille ohjaajille, jotta he pystyivät jakamaan tietoa kyselystä perheille. Saatekirje lähetettiin lokakuun alussa 2015 ja kyselyn oli alun perin tarkoituksena olla avoimena lokakuun kaksi viimeistä viikkoa. Tässä ajassa emme kuitenkaan saaneet kyselyyn riittävästi vastauksia, joten vastausaika pidennettiin ja perhekahviloita pyydettiin tiedottamaan kyselystä aktiivisemmin perheille. Vastauksia kertyi seitsemisenkymmentä, joka todettiin ohjaavan opettajan kanssa riittäväksi aineistoksi, joten pääsimme tammikuussa 2016 aloittamaan aineiston analysoinnin.

7.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmän valinta

Käytimme tutkimuksessamme sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimus selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin perustuvia kysymyksiä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään yleensä strukturoituja kyselylomakkeita, eli kysymyksiin on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Tuloksia voi havainnollistaa taulukoilla tai kaavioilla sekä eri asioiden välisiä riippuvuuksia voi tarkastella. Kvantitatiivisella tutkimuksella saadaan yleensä selvitettyä olemassa olevaa tilannetta, mutta asioiden syytä sen avulla ei pystytä riittävästi selvittämään. (Heikkilä 2014, 15.)

Perhetutkimuksen peruskysymyksiä, jotka eivät mielestämme kaivanneet mitään erityisiä perusteluita, tai sellaisia kysymyksiä, joihin pystyi vastaamaan käyttäen ennalta määriteltyä matriisia, käsiteltiin kavantitatiivisesti. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää hyödynsimme tutkimuksessamme vastaajien perhetilanteen määrittämiseen sekä siihen, mitä lapsiperhepalveluita perheet ovat käyttäneet ja mistä he ovat saaneet tietoa käytettävissä olevista palveluista. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmällä tutkimme myös sitä, kuinka tärkeänä vastaaja pitää käyttämiään palveluita osana heidän perheen arkea.

Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden saada käsiteltävästä aiheesta syvällisen näkemyksen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvaaminen, ymmärtäminen ja tulkinnan antaminen, eikä se perustu lukuihin vaan siinä käytetään sanoja ja lauseita. (Kananen 2014, 16–18.) Opinnäytetyössämme käytimme kvalitatiivista tutkimusmenetelmää siltä osin, kun halusille saada laajempia vastauksia, joissa on asiakkaan oma ääni ja syvällisempi tulkinta mahdollisuus. Avoimilla kysymyksillä selvitimme vastaajien tavallisen arkipäivän kulkua ja lapsiperhepalveluiden vaikutusta perheiden arkeen. Avoimina kysymyksinä kysyimme myös mitä olemassa olevia palveluita perheet olisivat tarvinneet, mutta niitä ei ole ollut saatavilla ja mikä muu palvelu hyödyttäisi lapsiperheitä.

Tutkimuksemme koostui kolmesta osasta. Ensimmäinen osa oli kunnille suunnattu pilottikysely, jonka aineiston JAMK:n opiskelija keräsi soittamalla kuntien viranhaltijoille ja kirjaamalla vastaukset Webropoliiin. Pilottikyselyyn valitsimme aineistonkeruumenetelmäksemme strukturoidun lomakehaastattelun. Strukturoitua lomakehaastattelua voi käyttää silloin kun vastaajat edustavat melko yhtenäistä ryhmää ja vastaajia on useita. Tällaisessa haastattelussa haastattelijalla on valmis lomake ja kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Strukturoidun haastattelun vastausten käsitteleminen on nopeaa ja saadut tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia. (Opinnäytetyöpakki s.a.)

Päädyimme puhelimitse toteutettavaan haastatteluun, koska kyseessä oli ensimmäinen tekemämme tutkimus, ja kysymysten asettelu osoittautui yllättävän haasteelliseksi. Valitsemalla pilottikyselyn teko tavaksi haastattelun, saimme samalla tietoa siitä, kuinka vastaaja ymmärsi kysymyksen sekä siitä, saisimmeko kysymyksillämme vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen aineisto kerättiin maaliskuun huhtikuun aikana 2015.

Toinen osa tutkimustamme oli selvittää kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa. Kunnille suunnatun pilottikyselyn tulosten tueksi tutkimme kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa dokumenttianalyysin keinoin. Hankimme aineistoa internetistä tutkimalla kuntien omia verkkosivuja, sekä tutkimme erilaisia verkkodokumentteja. Tutkimme muun muassa varhaisentuen ja perhepalveluiden käsikirjoja, lapsipoliittisia ohjelmia, kuntien hallitusten ja valtuustojen kokousten pöytäkirjoja sekä muita sähköisiä julkaisuja. Tutkimuksen kannalta koimme tärkeäksi sen, kuinka kuntien verkkosivuilla tai verkkojulkaisuissa on otettu huomioon palveluiden käyttäjät. Löytäisikö tavallinen perheen vanhempi mata-

lankynnyksen palvelut kotikuntansa verkkosivulta, tai onko verkkosivuilla tuotu esille sosiaalihuoltolain muutokseen liittyen matalankynnyksen palveluiden saamisen oikeus ilman lastensuojelun asiakkuutta. Verkkosivuja tutkimme kesällä 2015 ja vielä uudelleen helmikuussa 2016.

Kolmantena osana tutkimuksessamme oli lapsiperheille suunnattu kysely liittyen matalankynnyksen lapsiperhepalveluihin. Tutkimuskysely oli sähköinen Webropol-kyselylomake, joka koostui strukturoiduista kysymyksistä, joissa vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi sekä avoimista kysymyksistä, joilla saimme paremmin selvitettyä vastaajien mielipiteitä ja tuntemuksia liittyen lapsiperhepalveluihin. MLL:n Järvi-Suomen piirin työntekijät jakoivat kyselyn linkkiä perheille heidän perhekahviloihinsa sekä internetsivuillaan. Tämän lisäksi jaoin itse tutkimuksen linkkiä facebook-profiileissamme. Tutkimuksen aineistoa kerättiin 19.10.2015-14.01.2016.

7.2 Tutkimuksessa käytetyt analyysimenetelmät

Webropol-aineiston keräämisen päätyttyä ajoimme aineistosta koonnin, mikä saadaan Webropolin sähköisestä aineistosta automaattisesti. Aluksi luimme aineistoa läpi tutustuen siihen pääpiirteittäin. Päädyimme analysoimaan kvalitatiivisen aineiston ennen kvantitatiivista. Numeerisesti analysoitavan aineiston saa Webropol-ohjelmalla analysoitua ja muutettua kaavioiksi ilman erityistä manuaalista käsittelyä. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset täydensivät kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia.

Kunnille suunnatussa pilottikyselyssä sekä lapsiperheille suunnatun kyselyn avoimissa kysymyksissä käytimme analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysilla luodaan selkeyttä käsiteltävään aineistoon sekä pyritään järjestämään se tiiviiseen ja informatiiviseen muotoon. Aineiston analysointi perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jaotella kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisenä vaiheena on aineiston redusointi eli pelkistäminen, toisena aineiston klusterointi eli ryhmittely ja kolmantena abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi ja Sarajärvi 2011, 108–109.)

Aineiston pelkistämävaiheessa eli redusoinnissa tutkimusaineistosta karsitaan tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen informaatio, eli tutkimusaineisto tiivistetään tai pilkotaan osiin (Tuomi ja Sarajärvi 2011, 109). Aloitimme tutkimuksemme analysoinnin tutustumalla tutkimusaineistoon ja perehtymällä vastauksiin. Aineiston pelkistämiseen eli redusointiin ryhdyimme vasta kun olimme käyneet läpi aineiston useampaan kertaan. Redusointivaiheessa karsimme vastauksista epäolennaisen informaation, eli säilytimme ne asiat, jotka vastaavat siihen mitä tutkimuksessa on kysytty. Aineiston klusteroinnissa samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään keskenään ja jokaiselle ryhmälle nimitetään ryhmän sisältöä parhaiten kuvaava yläkäsite. Ryhmittelyssä aineisto tiivistyy entisestään, koska yksittäiset ilmaiset sisällytetään ylempiin käsitteisiin. (Tuomi ja Sarajärvi 2011, 110.)

Toteutimme omassa tutkimuksessamme ryhmittelyä eritavoin riippuen analysoitavasta kysymyksestä. Osa kysymyksistä klusteroitiin tietokoneella. Kävimme aineiston läpi, etsimme yhdistäviä tekijöitä vastausten välillä ja ryhmittelimme vastaukset aineistosta nousseiden ylempien käsitteiden mu-

kaisesti. Mikäli käsiteltävä aineisto oli niin laaja, että koimme sen työstämisen tietokoneella haastavaksi, otimme aineistosta tulosteet ja kävimme aineistoa konkreettisemmin läpi vastaus vastaukselta. Tällä tavoin klusteroimalla käytimme aineiston havainnollistamisessa apuna erivärisiä tusseja sekä muistilappuja, leikkasimme vastaukset erilleen ja ryhmittelimme paperilappuja ja mietimme kullekin ryhmälle sopivaa yläkäsitettä.

Aineiston klusteroinnin jälkeen oli vuorossa aineiston abstrahointi (liite 4), jossa tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotettiin ja tämän pohjalta muodostettiin teoreettisia käsitteitä. Klusterointia pidetään myös yhtenä abstrahoinnin osana. Abstrahointia jatketaan luokituksia yhdistelemällä niin pitkälle kuin se aineiston sisällön kannalta on mahdollista. (Tuomi ja Sarajarvi 2011, 110; Vilka 2009, 140.) Jatkoimme klusteroinnin jälkeen aineiston luokittelua ja yhtenäisten käsitteiden etsimistä. Jotkin kysymykset oli helppo käydä läpi suoraan tietokoneella olevasta aineistoista, näissä yhteiset käsitteet löytyivät helposti, mutta osa kysymyksistä työlli enemmän. Näissä kysymyksissä usein käytimme enemmän juuri erivärisiä tusseja helpottamaan aineiston hahmottamista.

Määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimusaineiston analyysi perustuu aineiston havainnollistamiseen sekä tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Kvantitatiivisella aineistolla selvitetään tutkittavasta aineistosta esimerkiksi erilaisia syy-seuraussuhteita sekä ilmiöiden välisiä yhteyksiä. (Aineiston analyysimenetelmät 2015.) Kvantitatiivisen tutkimuksen analyysimenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimuksessa käytetyt mittarit sekä tutkimusongelma. Mikäli tutkimusongelma rajoittuu pelkästään tutkittavan ilmiön kuvailemiseen, riittävät analyysimenetelmiksi aineistoa kuvaavat tunnusluvut sekä ristiintaulukoinnin ja riippuvuusanalyysin käyttäminen. Opinnäytetyissä käytetään yleisimmin juuri tällaista kuvailun tasoa. (Kananen 2011, 85.)

Analysoimme määrällistä tutkimusaineistoa tekemällä saaduista vastauksista graafisia kaavioita sekä taulukoita. Kaavioiden ja taulukoiden myötä tulokset olivat selkeämmät kirjoittaa auki ja ne myös havainnollivat tutkimustulosten tulkitsemista. Analysoimme aineistoa myös ristiintaulukoinnilla, joka mahdollisti kahden muuttujan yhteneväisyyksien ja erojen tarkastelun. (Kananen 2011, 77.)

7.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkijalle voidaan ajatella kolme perusvelvollisuutta jotka ovat erisuuntaisia. Näitä ovat velvollisuus tuottaa tietoa joka on luotettavaa, velvollisuus tutkittavien oikeuksien kunnioittamiseen sekä velvollisuus tieteellisen julkisuuden ylläpitämiseen. Tutkimuksen kohteiden perusoikeuksia ei saa loukata, mutta tutkittavien suojeleminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa tulosten vääristelyyn eikä tieteen julkisuuden murenemiseen. (Hallamaa, Launis, Lötjönen ja Sorvali 2006, 360.)

Tutkimuksen luotettavuuden eli reliiabeliuden määritelmänä voidaan pitää sitä, että tutkimus on toistettavissa, eikä näin ollen anna sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen luotettavuutta määritellään myös validiteetilla, jolla tarkoitetaan sitä että kyselylomakkeen kysymyksillä saadaan vastauksia tutkimuskysymykseen. Tutkimus on validi, jos vastaajat ymmärtävät kysymykset, kuten tutkija on ne tarkoittanut. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2014, 231–232.) Tässä opinnäytetyössä luotettavuus on

otettu huomioon siinä, että tutkimus on toistettavissa. Saman kyselyn voi lähettää edelleen vastattavaksi perheille. Laadimme kysymykset siten, ettei niitä voisi ymmärtää monella eri tavalla ja että saamme vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Sosionomin yleisissä kompetensseissa on määritelty, mitä sosionomi AMK eettiseltä osaamiselta odotetaan. Esiin nousevat kyky ottaa vastuu omasta toiminnasta ja sen seurauksista. Sosionomin on myös osattava soveltaa tasa-arvoisuuden periaatteita ja osata toimia alansa ammattieettisten periaatteiden mukaan. Tärkeäksi koetaan myös kestävän kehityksen periaatteiden soveltaminen ja erilaisten toimijoiden huomioon ottaminen. Tässä opinnäytetyössä vahvimmin peilattavana sosionomin osaamiseen on kyky vaikuttaa yhteiskunnallisesti osaamistamme hyödyntäen ja perustaen vaikuttamisen eettisiin arvoihin. (Savonia-ammattikorkeakoulu 2016.) Tutkimusta tehdessä kaikki nämä osa-alueet toteutuivat ja pääsivät osaltaan kehittämään ammattitaitoamme entisestään.

Opinnäytetyömme perheille suunnatun kyselyn laatiminen perustui opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Toimeksiantajan palveluiden kehittämisen kannalta merkityksellisiä olivat vastaajien asuinkunta tai -alue. Palveluiden tarjonnassa tai palveluihin hakeutumisessa on eroja sen mukaan, kuinka pitkät välimatkat palveluihin on. Tästä syystä kysyimme myös asuvatko vastaajat taajama-alueella vai sen ulkopuolella. Perhetilannetta kysyimme, koska sillä on suuri merkitys yksilön voimavaroihin niin taloudellisesti, henkisesti kuin fyysisestikin. Palveluntarpeeseen vaikuttaa myös se, onko yksinhuoltaja tai yhteishuoltaja.

Kysyimme lasten iät, koska ne vaikuttavat oleellisesti perheen palveluntarpeisiin. Lisäksi olisimme voineet kysyä myös sitä, kuinka monta lasta vastaajan perheeseen kuuluu. Kysymyksiä suunniteltaessa emme kokeneet tietoa merkitykselliseksi. Analysointivaiheessa kuitenkin huomasimme, että myös lasten lukumäärällä on merkitystä esimerkiksi siihen minkälaisia palveluita perheet kaipaavat tai käyttävät. Sillä, kuinka tärkeinä perheet kokevat erilaiset lapsiperhepalvelut on merkitystä toimeksiantajalle.

Kysyimme, mistä lapsiperheet ovat saaneet tietoa matalankynnyksen lapsiperhepalveluista, tätä kysyimme jotta toimeksiantaja voi kehittää markkinointiaan. Selvittääksemme lapsiperheiden tarpeita kysyimme, onko olemassa jokin sellainen palvelu, jota näin jälkikäteen kokevat, että olisivat tarvinneet. Ja lopuksi kysyimme vielä innovaatioita eli perheiden ajatuksia siitä, millainen aivan uusi palvelu auttaisi lapsiperheitä arjessa.

Sukupuolen kysymiseen päädyimme ihan viimeiseksi. Tutkimuskysymyksiä laatiessamme ja tutustuessamme ekokulttuuriseen teoriaan löysimme teoriasta kaavion ekokulttuurisen ympäristön piirteiden merkityksestä perheen arkeen. Ekokulttuurisen teorian mukaan perhe ei ole vain ympäristön ja ulkoisten tekijöiden muokkaama, vaan perhe itse pystyy määrittämään omat arvonsa sen mukaan, millaisten ympäristöllisten eli ekologisten tekijöiden se antaa vaikuttaa arkeensa ja sen muuttamiseen. Tällä kysymyksellä tutkimme, mitkä arjen tekijät ovat suurimmissa rooleissa lapsiperheiden arjessa, ja kokevatko naiset ja miehet kyseiset piirteet eri tavoilla. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi tasa-arvo työnjaossa sekä perheen talous.

Perheen normaaliarkea kysyimme saadaksemme tietoa, millainen on perheiden normaali päivä ja mitä siihen kuuluu. Tästä kysymyksestä toimeksiantaja sai tietoa siitä, mihin aikaan ja millaista palvelua perheet tarvitsevat. Analyysivaiheessa tämän kysymyksen vastausten läpikäymisessä nousi esille päivärytmit ja esimerkiksi vanhempien työaikojen vaikutukset arkeen.

Opinnäytetyömme tutkimuksen aineisto kerättiin Webropol-kyselyä, joka mahdollisti tarvittavan suuren vastaajamäärän maantieteellisesti ja Suomen mittakaavassa laajan otanta-alueen. Webropol-kysely turvasi myös vastaajien henkilötiedot, koska niitä ei tutkimuksessa kysytty ja sähköiseen kyselyyn saattoi vastata kuka tahansa, mistä tahansa. Vastaajien on myös ollut helppo osallistua kyselyyn ilman pelkoa leimaantumista esimerkiksi viranomaisten silmissä. Tämä kuitenkin myös mahdollistaa sen, että tutkimukseen olisi voitu vastata asiaankuulumattomasti. Aineistosta ei kuitenkaan ollut tulkittavissa väärinkäytöksiä.

Tutkimuksen uskottavuuteen vaikuttaa merkittävästi tutkijan eettiset ratkaisut. Tutkimusta tehtäessä on tärkeää noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa kuin niiden esittämisessäkin. Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan esimerkiksi vastaajien henkilötietojen salassa pitämistä ja tutkimustulosten tarkoituksena on edistää lapsiperheiden hyvinvointia, ei heikentää sitä. Lapsiperheille suunnattavassa tutkimuksessa emme keränneet henkilötietoja, joiden avulla vastaajia voisi yksilöidä tietyksi henkilöksi.

Tutkijat kohtaavat työssään väistämättä tilanteita, joissa heidän on tehtävä valintoja joilla on eettinen ulottuvuus. Miten esittää tutkimuskohde tutkimuksessa? Miten erottaa oma tulkinta ja henkilökohtainen lukukokemus ilman, että sortuu vääränlaiseen objektiivisuuteen? Täytyy myös pohtia kenelle tutkimustaan kirjoittaa ja miksi. Kuinka tutkimuksen tulkinta vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin tutkittavasta aiheesta? Tällaisiin ja muihin kysymyksiin vastatessa tutkijat tekevät valintoja, ja valinnoista heijastuvat heidän ammattietiikkansa, vaikka he eivät tietoisesti ajattelisikaan eettisiä puolia. (Hallamaa, Launis, Lötjönen ja Sorvali 2006, 221.) Perhekyselyä analysoitaessa havaitsimme avointen kysymysten tulkinalliset haasteet. Perheiden arkea analysoitaessa eettiset kysymykset korostuivat erityisesti siinä, millaisella asenteella itse luimme vastauksia. Neutraalilla äänellä lukeminen ei ollut ylitsepääsemättömän vaikeaa, mutta huomasimme joissakin vastauksissa tulkitsevamme vastausta oman lukukokemuksen kautta. Esimerkiksi parisuhdeajan vähyyks oli ääriarvoille viety tulkinta, joka voitiin todeta siitä, että joku oli asian huomionut mutta suurin osa ei. Eettisesti emme tätä kuitenkaan kokeneet vääräksi, koska ajatuksemme on vahva siitä, että vanhempien parisuhde on lasten lapsuus.

Tutkimuskysymyksiä laadittaessa pohdimme eniten perheiden erilaisia rakenteita. Halusimme laatia tutkimuksen, joka ei poissulje tai tyypittele erilaisia perhekokonaisuuksia, muutoin kuin, että perheillä on lapsia. Koimme myös tärkeäksi, että tutkimusta ei suunnattu tietylle sukupuolelle. Pohdintaa aiheutti kysymysten muotoilu, etteivät ne loukkaa ketään tai stereotypisoi eivätkä myöskään johdattele vastaajia.

Opinnäytetyömme tutkimuksessa luotettavuus on kyseenalainen siltä osin, kun on kysytty lapsiperhepalveluiden käyttötottumuksista. Tietoa kyselystä on levitetty nimenomaan MLL:n perhekahviloiden kautta, joten riski on suuri sille, että tästä syystä MLL:n perhekahvilat ovat eniten käytetty matkan kynnyksen lapsiperhepalvelu. Luotettavuuteen vaikuttaa myös otanta, joka tekemässämme tutkimuksessa on melko pieni, mutta opinnäytetyötä ajatellen kuitenkin riittävä. Luotettavampaan tulokseen päästäisiin suuremmalla otannalla.

Opinnäytetyön tekemisen ja tutkimuksen analysoinnin jälkeen olemme entistä ylpeämpiä tutkimuksestamme. Tulokset olivat erittäin mielenkiintoisia ja informaatiopitoisia, ja koemme entistä vahvemmin, että tutkimuksen tuloksista on hyötyä toimeksiantajalle palveluiden suunnittelussa. Tutkimuksen kysymyksiä tulisi toki selkiyttää ja saada ymmärrettävämmäksi tavalliselle perheen vanhemmalle. Myös tutkimukseen vastannutta joukkoa tulisi laajentaa, eikä tutkimusta kannata rajata ainoastaan MLL:n olemassaoleviin asiakkaisiin, kuten perhekahvilassa käyviin henkilöihin. Tutkimuksestamme kävi ilmi, että palvelun tarpeita, ajatuksia ja toiveita on, täytyy vaan olla innovatiivisia toimijoita, jotka ovat valmiita kehittämään palveluideoita ja toteuttamaan uusia palveluita sinnikkäästi.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Perehdyimme tutkimuskuntien ja kuntayhtymien perhepalveluiden nykytilaan niiden internetsivuja sekä muita sähköisiä dokumentteja tutkimalla. Kuntien verkkosivuilta etsittiin kuntien tarjolla olevia perhepalveluita. Samalla tutkimme, kuinka helposti tai vaikeasti tavallinen perheen vanhempi löytäisi verkkosivuilta matalan kynnyksen perhepalveluita tai tietoa niistä.

Kuntien verkkosivuihin tutustumalla havaitsimme, että perhepalvelut löytyvät usein lastensuojelulin-kin alta. Tämä on mielestämme epäkohta, koska sosiaalihuoltolaki erityisesti korostaa palveluiden saatavuutta ilman lastensuojelun asiakkuutta. On harhaanjohtavaa, että matalankynnyksen palvelut on etsittävä lastensuojelun otsikon alta. Ajattelemme, että tavallinen perheen vanhempi voi jättää avun kokonaan hakematta, jos matalankynnyksen palvelu löytyykin lastensuojelun nimikkeen alta. Kokemuksemme mukaan lastensuojelun asiakkuus on monelle pelottava ajatus, ja palvelun saami-nen ainoastaan lastensuojelun asiakkuuden kautta on estänyt monen avun hakemisen. Siksi on tär-keää, että kunnat erottelisivat johdonmukaisesti ja selkeästi mitkä palvelut on saatavilla ilman las-tensuojelun asiakkuutta, ja mitkä eivät. Eri kunnilla vaikutti olevan myös palveluille eri termejä, poh-dimme yhtenäisempää, valtakunnallista linjausta joka selkeyttäisi tarjontaa myös asiakkaille. Heräsi kysymys voiko tämä eriarvoistaa perheitä eri kuntien alueilla, jos verkkosivut ovat laadultaan huo-mattavan eritasoisia.

8.1 Dokumenttianalyysin tulokset kuntakohtaisesti

Helmikuussa 2016 Kuopion kaupungin verkkosivuihin tutustuttaessa havaittu, että varhaista tukea lapsiperheille tarjoavia tahoja oli listattu useita. Verkkosivuilla oli huomioitu niin kunnan tarjoamat palvelut, kuin kolmannen sektorinkin tarjoamat palvelut kuten MLL:n Järvi-Suomen piirin tarjoamat varhaisentuen palvelut. (Kuopio 2016a.)Lapsiperheiden kotipalvelu löyty perhetyön linkin alta, ja se oli kuvattu lyhyesti ja ytimekkäästi. Perhetyön sivulla oli linkki lapsiperheiden kotipalvelun laajem-paan kuvaukseen. (Kuopio 2016b.)

Varkauden kaupungin verkkosivuilta löytyvät selkeät tiedot lapsiperheiden sosiaalityön linkin takaa uudistuneesta sosiaalihuoltolaista ja sen määräyksistä koskien ennaltaehkäisevää lapsiperhetyötä. Sivustolta käy selkeästi esille se, ettei lastensuojelun asiakkuutta vaadita, ja esillä ovat sosiaalityön-tekijöiden yhteystiedot. Oman perheen tukiasioita voi lähteä selvittämään Varkaudessa joko olemalla itse yhteydessä sosiaalityöntekijään, tai viranomaisohjauksesta. (Varkaus 2016.)

Joensuun kaupungin verkkosivuilta löytyi sosiaalipalveluiden linkin alta lapsiperhepalvelut, jonne on eritelty kaikki lapsiperheille suunnatut palvelut, joita ovat lapsiperheiden kotipalvelu, lapsiperheiden perhetyö, lapsiperheiden sosiaalityö- ja sosiaaliohjaus, isyys-, huolto-, elatus- ja tapaamisasiat, kas-vatus- ja perheneuvola. (Joensuu 2016a.) Lapsiperheiden perhetyön yhteydessä oli maininta siitä, ettei lastensuojelun lähetettä tarvita (Joensuu 2016b).

Ylä-Savon Soten verkkosivuilta löytyi selkeästi perhe- ja sosiaalipalveluiden linkki, jonne oli eritelty selkeästi lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelun palvelut (Ylä-Savon SOTE 2016b.) Lapsiperheiden palveluiden alle oli eritelty sosiaalihuoltolain mukaisesti lapsiperheiden palveluohjauksen-, perheneuvolan-, perhetyön-, tukiperhetoiminnan-, lapsiperheiden kotipalvelun-, lapsiperheiden sosiaalityön- ja perheoikeudelliset palvelut. (Ylä-Savon SOTE 2016c.)

Mikkelin seudun verkkosivuilla oli selkeästi lähdetty palveluneuvonnan painotuksella. Ennaltaehkäisevästä lapsiperhetyöstä ei löytynyt erityistä kuvausta, mutta Mikkelissä on niin sanottu Perheneuvon tiimi, jonne kannustetaan soittamaan niin kasvatuksellisissa avuntarpeissa, kuin parisuhteen ongelmassakin. Kyseessä on siis palveluohjaus, jossa varmistetaan se, että asiakkaat saavat kolmen päivän kuluessa yhteyden siihen tahoon, joka perhettä auttaa heidän tilanteessaan parhaiten. (Mikkeli 2016.)

Pieksämäen verkkosivuilta löytyi sosiaali- ja terveyspalveluiden alta perhepalvelut, jotka oli jaoteltu lastensuojelun perhetyöhön, perheneuvola ja neuvolatoimintaan. Näistä kolmesta perheneuvolan tarjoamat palvelut vaikuttivat siltä, että niiden kautta voisi saada ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita ilman lastensuojelun asiakkuutta. Pieksämäellä on meneillään lastenneuvolassa kokeilu, jossa perhetyötä tarjotaan vauvaperheille ennaltaehkäisevästi tiiviissä yhteistyössä terveydenhoitajien kanssa. (Pieksämäki 2016.)

Savonlinnan verkkosivuilla sosiaali- ja perhepalvelut oli monen linkin takana. Verkkosivuihin tutustumalla sai sellaisen mielikuva, että Savonlinnassa tarjotaan vain lastensuojelun palveluita. Verkkosivuilta ei ollut löydettävissä tietoa ennaltaehkäisevistä lapsiperhepalveluista. (Savonlinna 2016.)

Lieksan verkkosivuilla oli lapsiperhepalvelut löydettävissä palvelut – linkin alta. Linkin takana oli selkeä palveluohjaus Lieksan ennaltaehkäiseviin lapsiperhepalveluihin. Lieksan kaupungin verkkosivuilla haluttiin korostaa sitä, että lapsiperhetyö on voimavarakeskeistä ja perhelähtöistä osallistavaa. (Lieksa 2016.)

Siilinjärvellä on erillinen Hyvinvointineuvola. Hyvinvointineuvola tarjoaa ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita. Hyvinvointineuvolan kautta voi saada esimerkiksi lapsiperheiden kotitukipalveluita, perheneuvontapalveluita sekä lapsiperheiden sosiaalityönpalveluita. (Siilinjärvi 2016.)

Ilomantsin verkkosivuilta puuttui perhetyön linkki. Neuvola-linkin kautta pääsi perheneuvolan palveluihin, joissa oli kerrottu ennaltaehkäisevästä työstä ja varhaisesta puuttumisesta. Ilomantsissa on lähdetty varhaisentunnistamisen tielle aloittamalla tiivis yhteistyö äitiys- ja lastenneuvolan kanssa. Tavoitteena on ollut tavata kaikki 2014 synnyttäneet perheet, ja osallistua laajennettuihin terveys-tarkastuksiin 18 kuukauden ja 4 vuoden iässä. (Ilomantsi 2016.)

Lapinlahden kunnan internetsivuilta löytyi heti etusivulta lapset ja lapsiperheet -linkki, josta pääsi muihin lasten ja perheiden palveluihin. Kyseisen linkin alla oli lapsiperheiden kotipalvelun esittely ja yhteystiedot. Ennen kotipalvelua oli kerrottu perhetyöstä, jonka yhteydessä oli maininta siitä, että

perhetyöntarpeen ilmetessä tulee aina olla ensisijaisesti yhteydessä lastensuojelun sosiaalityöntekijään. Sivulla ei ollut erillistä mainintaa siitä, ettei lastensuojelun asiakkuutta tarvita. (Lapinlahti 2016.)

Mäntyharjun verkkosivuilla perhetyö oli löydettävissä lastensuojelun ja perhetyön linkin takaa. Maininta siitä, ettei lastensuojelun asiakkuutta tarvita perhetyön saamiseksi oli piilotettu tekstiin. Mäntyharjun verkkosivuilla oli kuitenkin erillinen linkki Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, joka on laadittu Mikkelin seudulle ajanjaksolle 2014–2017. Mäntyharjun osalta kyseisessä suunnitelmassa mainitaan, että kunnassa toimii lapsiperheiden hyväksi esimerkiksi MLL sekä Lapsiperheiden tukijoukot (LATU), jonka tarkoitus on kehittää ja viedä eteenpäin lapsiperheiden asioita. (Mäntyharju 2016.)

Vain harvalta kunnista löytyi ajantasainen lapsipoliittinen suunnitelma tai lapsipoliittinen ohjelma, jossa tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointipoliittista päätöksentekoa, toiminnan johtamista ja kehittämistä sekä käytännön työtä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Verkkosivuja tutkimalla ei löytynyt informaatiota sen suhteen, onko sosiaalihuoltolain uudistus aiheuttanut kunnille toiminnan muutoksia esimerkiksi henkilöstöresursseissa, mikä taas kävi ilmi pilottikyselyn tuloksista. Pilottikyselyn vastauksista ilmeni, että sosiaalihuoltolain muutoksen seurauksena oli työntekijöitä siirretty korjaavasta lastensuojelusta ennaltaehkäisevään tai palkattu uusia työntekijöitä. Valtaosalla kunnista oli maininta kotipalvelusta, jota on sosiaalihuoltolain uudistuksen seurauksen oltava tarjolla kaikille matalankynnyksen palveluna.

Dokumenttianalyysin pohjalta voimme todeta, että tutkimuksessa tarkastelluilla kunnilla on hyvin eritasoista tietoa palveluistaan internetsivuillaan. Analyysissa syntyi vaikutelma siitä, että kunnat eivät kykene vastaamaan uudistuneen sosiaalihuoltolain velvoittamiin muutoksiin, koska niitä ei tarjota näkyvämmiin. Myös siitä, että asiakasta neuvottiin automaattisesti ottaman yhteyttä alueensa sosiaalityöntekijään tuli sellaisen vaikutelman, että annetaan päätös asiakkuudesta automaattisesti viranhaltijan päätettäväksi. Näin ollen matalankynnyksen palvelusta sanana syntyvä mielikuva vesittyi. Verkkosivuilta ei myöskään käynyt ilmi sitä, että painotetaan matalankynnyksen palveluita korjaavien toimenpiteiden sijaan. MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi vastata kuntien lapsiperheiden tarpeisiin avoimemmalla, selkeämmällä ja näkyvämmällä mainonnalla perhepalveluista.

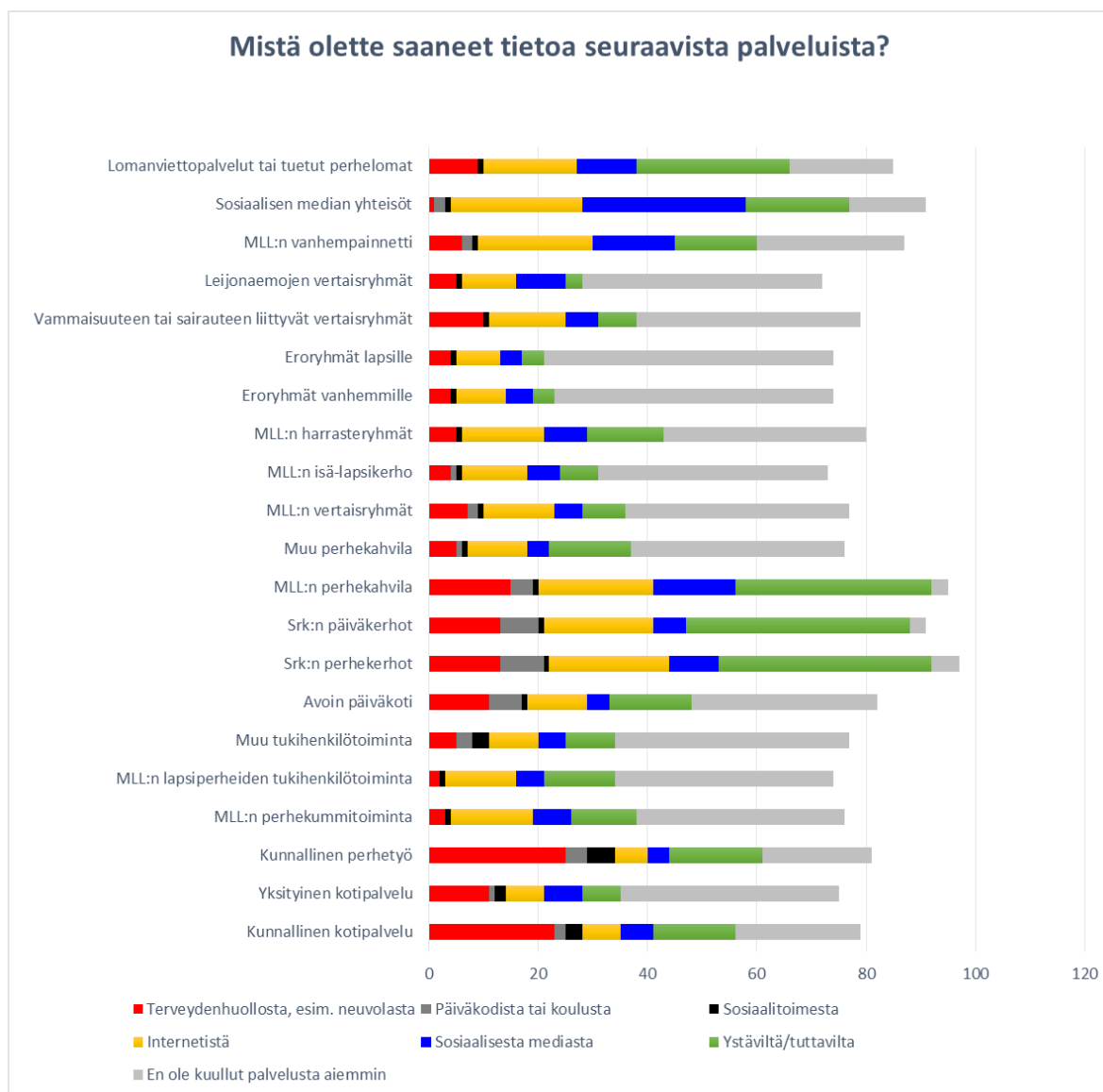
8.2 Perhekysely

Tutkimukseen osallistui 71 vastaajaa MLL:n Järvi-Suomen piirin alueelta. Vastaajista suurin osa, 68 henkilöä, oli naisia ja vastaajista 3 oli miehiä. Taajama-alueella asui 52,1 % vastaajista ja taajama-alueen ulkopuolella 47,9 % vastaajista. Naimisissa tai avoliitossa vastaajista oli 90,1 %, yksinhuoltaja 7 % ja uusperheessä eläviä oli 2,9 %. Vastaajista 63:lla oli perheessään alle kouluikäisiä lapsia, alakouluikäisiä oli 23 perheessä, yläkouluikäisiä yhdeksässä perheessä ja yli 17-vuotiaita lapsia oli viidessä perheessä.

Palveluiden käyttämisen ehtona on se, että palveluiden olemassaolosta tiedetään. Kysimme tutkimuksessa, mistä vastaajat ovat saaneet tietää lapsiperhepalveluista. Tutkimuksemme avointen kysymysten vastauksista kävi ilmi, että kaikki perheet eivät olleet tietoisia tarjolla olevista palveluista. Vastauksista kävi myös ilmi se, että usealla vastaajalla oli sellainen käsitys, ettei kunnalla ole tarjolla minkäänlaisia lapsiperhepalveluita. Kehitysehdotuksena toivottiin esimerkiksi sellaista palvelua, johon olisi koottu kaikki oman kunnan alueella tarjottavat lapsiperhepalvelut samaan paikkaan.

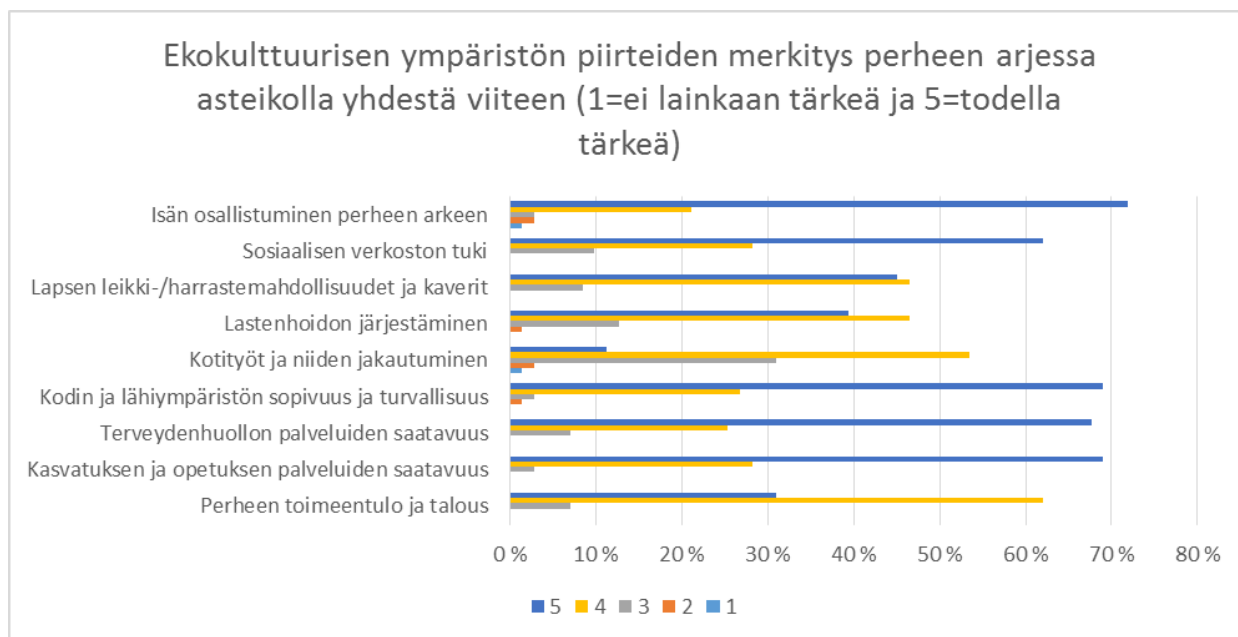
Mistä niitä saisi?

Kuten sanoin, eipä ole paljon palveluita.

KUVIO 1. Mitä kautta perheet ovat saaneet tiedon eri lapsiperhepalveluista

Kuviosta 1 voimme päätellä, että neuvolan lisäksi internetillä, sosiaalisella medialla ja ystävillä on suuri merkitys perheille tiedon saannissa perhepalveluista. Yllättävää on sosiaali-toimen vähäinen osuus tiedon välityksessä. Tutkimuksen mukaan heikosti tunnettuja ovat erilaiset ryhmät sekä erilainen tukihenkilötoiminta. Jos asiakkaat eivät ole tietoisia tarjolla olevista palveluista, he eivät niitä myöskään käytä. Ystävien osuus tiedottamiseen erilaisista palveluista korostui erityisesti MLL:n perhekahvilan ja seurakuntien kerhojen kohdalla.

KUVIO 2. Ekokulttuurisen ympäristön piirteet ja niiden merkitys perheiden arjessa.

Ekokulttuurisen teorian mukaan perhe ei ole vain ympäristön ja ulkoisten tekijöiden muokkaama, vaan perhe pystyy itse määrittämään omat arvonsa sen mukaan millaisten tekijöiden se antaa vaikutusta arkeensa ja sen muuttumiseen. Kuvio 2 kuvaa sitä, kuinka tutkimukseen osallistuneet perheet kokivat ekokulttuurisen ympäristön piirteet omassa arjessaan. Kasvatuksen ja opetuksen palveluiden saatavuus (N=69) sekä kodin ja lähiympäristön sopivuus ja turvallisuus (N=68) koettiin tärkeäksi tai todella tärkeäksi, samoin kuin isän osallistuminen perheen arkeen (N=66).

Kotityöt ja niiden jakautuminen koettiin joko täysin merkityksettömäksi, vain hieman merkitykselliseksi tai neutraaliksi (N=25). Perheen toimeentuloa ja taloutta (N=66) pidettiin tärkeänä tai todella tärkeänä. Sosiaalisen verkoston tukea piti tärkeänä tai todella tärkeänä 64 vastaajaa.

8.3 Perheiden arkipäivä

Perhekyselyssä pyysimme vastaajia kuvaamaan normaalia arkipäiväänsä. Näin hahmottelimme perheiden arkea, kuinka työ vaikuttaa arjen hallintaan, lasten hoitaminen jos ovat kotona tai koulussa. Kysymyksellä selvitimme myös sitä minä vuorokauden aikana perheet mahdollisesti käyttävät matalankynnyksen lapsiperhepalveluita, tai mihin aikaan heillä olisi tarve kyseisille palveluille.

Suurin osa (N=41) vastanneista on äitejä, jotka ovat itse kotona lasten kanssa. Puolisot ovat työssä tai opiskelemassa. Vastanneiden keskuudessa oli myös perheitä, joissa molemmat vanhemmat (N=23) ovat työssä. Selvästi vähiten oli perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat kotona (N=2) tai yksinhuoltajia (N=5). Ne perheet, joissa molemmat vanhemmat ovat työssä, vaikuttivat todella kiireisiltä. Vanhempien välinen kommunikointi nousi esiin lasten huolehtimisessa. Useassa vastauksessa nostettiin esille se, että lapset hakee hoidosta tai koulusta se vanhempi, joka ensin ehtii.

Arjen kiireisyys ja stressaavuus nousi esille niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat työskentelevät, tai toinen vanhemmista on yrittäjä. Myös yksinhuoltajan arki on kuormittavaa, kun arjen työn lisäksi oman haasteensa aiheuttaa rajoittunut taloudellinen toimeentulo.

Isi menee töihin perheyrytykseen... Isi tulee noin 19.00 kotiin, äiti sinkoaa kokouksiin tai jumpalle. Isi tekee lasten mentyä nukkumaan oman firmansa "paperitöitä" ja äiti yhdistysasioita. Nukutaan jos ehditään.

Kiireinen, pyritään yhteiseen ateriaan mutta aina se ei onnistu.

Äiti päivätyössä, isä vuorotyössä, lasten hoitoon vienti työvuorojen mukaan. Se laittaa ruokaa joka on ekana kotona, tiskeistä sitten tapellaan. Kumpikin siivoaa, siitäkin välillä tulee riitaa.

Olen yksinhuoltaja, teen kaiken yksin. Tällä hetkellä olen kotihoidontuella.

Äidin rooli korostui arjesta huolehtijana. Selvästi suurimmassa osassa (N=15) vastauksista äiti oli henkilö, joka huolehti lapset hoitoon tai kouluun. Vastanneista suuri osa oli kotiaiteja (N=41). Vuorotyöperheet olivat siinä mielessä tasa-arvoisempia kumppaneiden työnjaon suhteen, että lasten menoista huolehti selkeästi se vanhempi, jolla siihen oli sillä hetkellä aikaa ja mahdollisuus. Isien osuus perheen arjessa vaikutti keskittyvän iltapäiviin ja iltaan tämän tutkimuksen yhteydessä.

Myöhemmin töihin menevä vanhempi herättää koululaisen ja vie päiväkotilisen hoitoon. Koululainen tulee kotiin klo. 12.30, aiemmin töistä pääsevä vanhempi hakee päiväkotilaisen ja tulee kotiin. Äiti laittaa ruoan kotiin tullessa tai isä lämmittää eillistä ruokaa lapsille. Isä harrastaa illat, äiti harrastaa lasten kanssa. Äiti laittaa iltapalaa, hoitaa iltapesut ja lapset nukkumaan.

Äiti hoitaa kaiken isä matkatöissä viikot muualla.

Äiti hoitaa yleensä ruuan, vaatetuksen, kodin hoidon. Isä hoitaa jos äitillä menoja.

– – isä töissä yleensä MA-PE 24/7.

Aamulla herää vanhemmista lapsen kanssa se kumpi on "saanut" nukkua (vuorotellen tai tilanteen mukaan), päiväkotitai perhekerho/kahvila (riippuen onko työ vai vapaa-päivä, äiti), lounas, päiväunet, välipala, ulkoilu (päiväkodista haku, kumpi vain pääsee ensin), päivällinen, pikkukakkonen, leikkiä, iltapala, iltatoimet ja nukkuman (nukutus vaihtelee kumpi tekee).

Useat kotona olevista äideistä (N=19) osallistuivat lastensa kanssa seurakunnan tai MLL:n kerhoihin tai ryhmiin. Neljässä perheessä koululaisilla oli iltapäiväkerhoja, kuten 4H, joissa kävivät koulupäivän jälkeen. Iltapäivisin sekä iltaisin harrastuksia oli kuudellatoista perheellä, harrastukset olivat esimerkiksi urheiluseurojen liikunnallisia harrastuksia sekä kulttuurillisia musiikkiharrastuksia. Kotona olevilla äideillä vaikutti pääsääntöisesti olevan arjen rutiinit säännölliset, ja niihin kuului lähes poikkeuksetta aamupäivä ulkoilu, jos keli sen sallii. Monet ulkoilivat tai kävivät esimerkiksi MLL:n perhekahvilassa.

Iltapäivisin 3-vuotiaalla on kerho ja jumppa 2krt/vko.

Kolmena aamuna viikossa äiti vie isomman lapsen autolla kerhoon klo. 8.30 tai 9.

Aamupäivällä kerhoillaan/ulkoillaan sään salliessa.

Isä töissä päivät, äiti 2v. ja 4v. poikien kanssa hoitovapaalla, kerhoissa (srk., MLL) ma-to.

Niissä perheissä, joissa isä tuli töistä kotiin iltapäivällä ulkoillaan iltapäivällä ja illasta. Isät osallistuvat lasten kanssa tekemiseen yhdessä koko perheenä. Perheet vaikuttavat tämän tutkimuksen mukaan olevan hyvin ydinperhekeskeisiä, eikä sukulaisten apu kuulu arkeen. Vain muutamassa (N=3) vastauksessa nousi esille isovanhempien apu lastenhoidossa tai muuten vain seuranpitäjänä.

Mummo hoitaa lapsia työvuorojen päällekkäisyyksien aikana. Päivärytmi kuitenkin aina noudattaa samaa kaavaa.

Hoidamme molemmat vanhemmat lasta kotona ja hoidamme kotityöt, työn ja lapse miten aikatauluun sopii. Isovanhempien avulla.

Muina iltoina olemme paljon kotona tai mummolassa, joka on ihan lähellä.

Perheiden vanhempien välinen parisuhde aika jäi tämän tutkimuksen tulosten mukaan vähäiseksi, tai vanhempien välistä kahdenkeskistä aikaa ei pidetä tärkeänä tai arkeen kuuluvana. Vanhempien yhteinen aika mainittiin suoranaisesti vain yhdessä vastauksessa. Muutoin pariskuntien yhteinen aika illasta täyttyi joko lasten harrastuksista, lasten kanssa ajan viettämisestä muutoin tai kodin ylläpitämisestä tai työstä.

Ollaan kotona.

Iltapäivällä isä tulee kotiin ja tehdään kotitöitä, leikitään, harrastetaan ja ulkoillaan kaikki yhdessä.

Harrastusten jälkeen tullaan kotiin, syödään, siivotaan kotia ja mennään nukkumaan.

Iltapala, kylpy ja poika unille n. 20.30. Vanhempien aikaa.

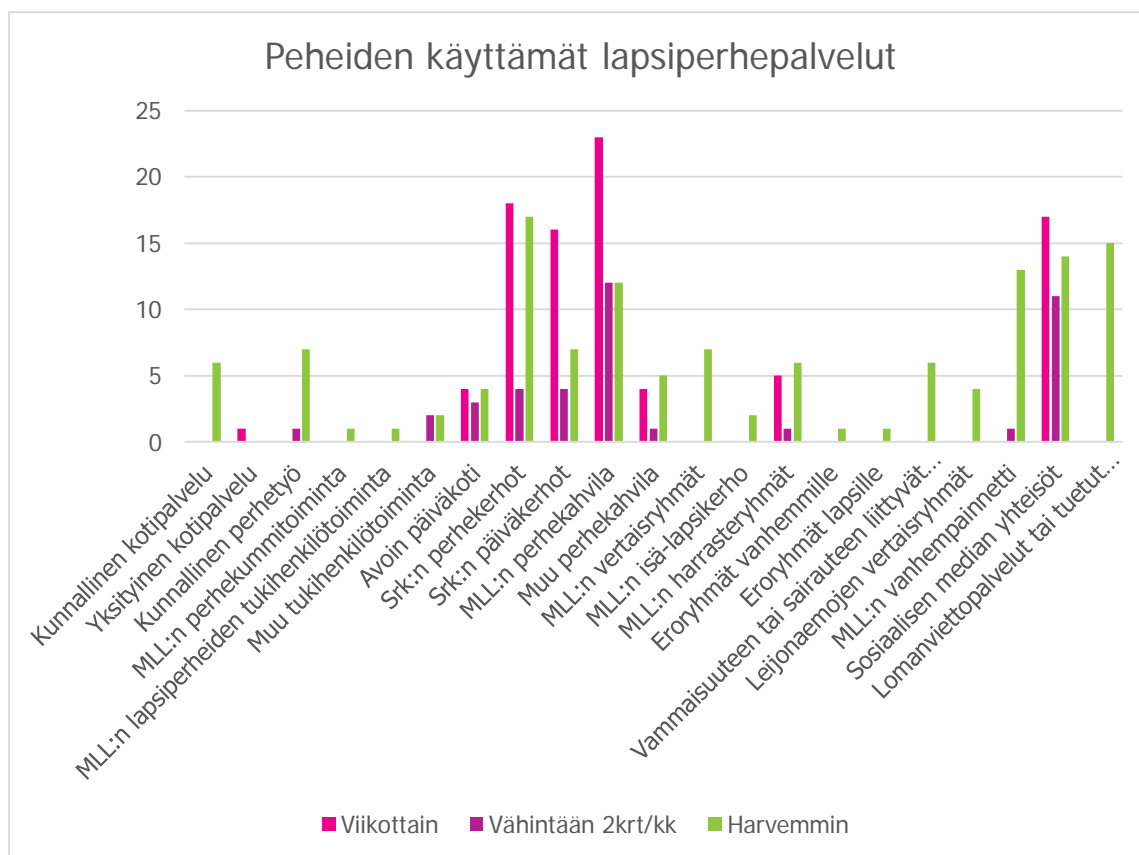
Ulkoillaan ja katsotaan tv:tä, leikitään, iltapa ja puuhat lapset menevät nukkumaan klo. 20, vanhemmat klo. 22.

8.4 Perheiden käyttämät lapsiperhepalvelut

Kuvio 3. havainnollistaa mitä lapsiperhepalveluita perheet käyttivät ja kuinka usein. Viikoittain käytettäviä palveluita olivat MLL:n perhekahvila sekä harrasteryhmät, seurakunnan päiväkerhot sekä perhekerho ja avoimet päiväkodit. Harvemmin käytettäviä palveluita olivat kunnallinen kotipalvelu ja perhetyö, MLL:n sekä muiden toimijoiden vertaisryhmät sekä lomaviettopalvelut ja tuetut lomat. Sillä asuivatko vastaajat taajama-alueella vai taajama-alueen ulkopuolella ei ollut erityisemmin vaikutusta perheiden käyttämiin palveluihin.

Suurin osa eli 72 % (N=51) tutkimukseen vastanneista kokee tullessa huomioiduksi hyvin perhepalveluiden piirissä. Huonosti tai ei millään tavalla kokee tullessa huomioiduksi 28 % (N=20) tutkimukseen vastanneista. Tutkimuksesta käy ilmi, että vastaajat kokevat tullessa huomioiduksi lapsilähtöisesti useissa perhepalveluissa, kuten seurakunnan kerhossa. Lapsilähtöisyys ilmeni esimerkiksi lapsille järjestettyjen tilojen ja lelujen olemassaololla. Perhelähtöisyys näkyi etenkin avoimen päiväkodin, kerhojen ja perhekahviloiden asiakastyytyvyytenä. Toisaalta perhelähtöisyydessä oli myös

kehittävää palvelun tuottamisessa ja tarjonnassa. Perheet tarvitsivat palveluita, mutta esimerkiksi kerhojen ja harrastusten aikataulut eivät sovi perheen päivärytmiin.

KUVIO 3. Perheiden käyttämät lapsiperhepalvelut

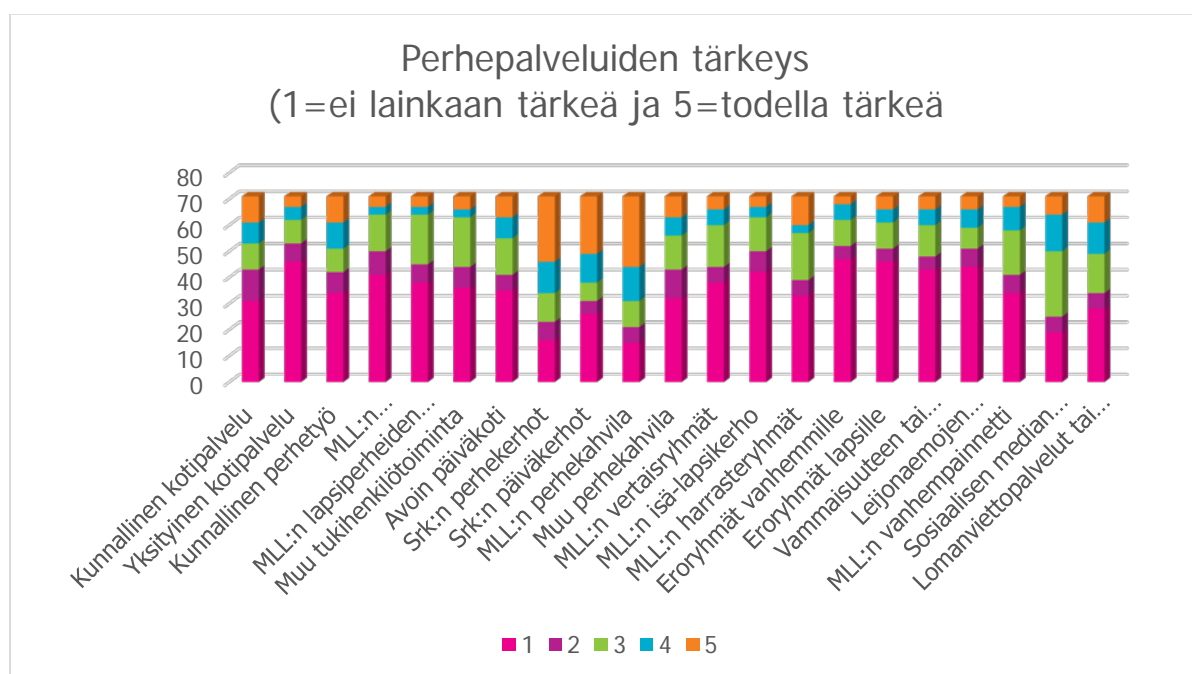
Toisaalta tutkimuksesta nousi esille myös vanhemman huoli lapsen kohtelusta erotilanteessa. Vanhempi koki, ettei kukaan halua nähdä lapsen kokonaistilannetta ja, että lasta pompotellaan viranomaistahojen välillä. Perheen kokonaistilannetta ei ole otettu tarpeeksi huomioon perhepalveluiden toteutuksessa. Perheet tarvitsevat lapsiperhepalveluita, mutta perheille on epäselvää milloin palveluihin voisi olla oikeutettu. Epätietoisuutta aiheutti myös se, mitä perhepalveluita on yleisesti saatavilla oman kunnan alueella. Osa vastaajista ajatteli, että palveluiden saanti edellyttäisi lastensuojelun asiakkuutta.

8.5 Lapsiperhepalveluiden merkitys perheen arjessa

Kuviossa 4. havainnollistuu se, kuinka tärkeiksi tarjolla olevat lapsiperhepalvelut koetaan. Kolme merkityksellisintä matalankynnyksen lapsiperhepalvelua olivat MLL:n perhekahvilat (N=40) sekä Seurakunnan järjestämät perhe- (N=37) ja päiväkerhot (N=33). Sosiaalisen median yhteisöjä melko tärkeänä palveluna pitää seuraavaksi suurin joukko (N=21) vastaajista. Vähiten merkityksellisenä tässä kyselyssä koettiin eroryhmät vanhemmille (N=52) ja lapsille (N=51) sekä yksityinen kotipalvelu (N=53).

Perheet ovat kokeneet lapsiperhepalvelut voimaannuttavina. Abstrahointimme perusteella voimaantumisen ilmenee vertaistukena, sisältönä arjessa, arjessa jaksamisena, sosiaalisina kontakteina,

osallisuutena sekä toiminnallisuutena. Myös taloudelliset seikat nousivat esiin tutkimuksessa. Perheet kokivat, että he ovat saaneet palveluissa vertaistukea. He mieltävät vertaistuen erittäin tärkeäksi esimerkiksi oman jaksamisen kannalta. Vastaajat kokevat, että palvelut ovat helpottaneet arkea, tuoneet siihen vaihtelua ja piristystä. Lapsiperhepalvelut koetaan myös arkea rytmittäviksi. Lapsiperhepalvelut ovat antaneet myös voimia arjen sujuvuuteen ja äidin jaksamiseen. Tutkimuksessa korostui sekä lasten että vanhempien sosiaalisten kontaktien merkitys lapsiperhepalveluissa. Suurin osa vastaajista mainitsi sosiaaliset kontaktit erityisen merkityksellisiksi lapsiperhepalveluissa. Myös perheen osallisuuden tunteen koettiin voimistuvan lapsiperhepalveluissa. Lasten kehityksen tukeminen sekä mahdollisuus leikkiin ja toimintaan nousivat esille vastauksista. Vastaajat kokivat voimaannuttavaksi saamansa ammatillisen tuen, esimerkiksi tuetun perheloman sekä perhetyöntekijän. Perhepalveluiden merkityksellisyydestä kysyttäessä nousi esille myös taloudellinen näkökulma. Tarjolla olevia maksuttomia lapsiperhepalveluita sekä kotihoidontuen kuntalisää arvostetaan.

KUVIO 4. Perheiden käyttämät lapsiperhepalvelut

Perheet kaipaivat harrastetoimintaa ja aktiviteetteja lapsille eri ikävaiheissa, erityisesti nousi esille alle kaksivuotiaille sekä kotihoidossa oleville suunnattujen liikuntapalveluiden tarve. Vastaajat kaipaivat myös harrastetoimintaa, johon vanhempikin voisi osallistua. Lisäksi vastaajat olisivat kaivaneet kotiapua ja perhetyötä, vanhemmuuden tukemista sekä tilapäistä lastenhoitoapua. Toiveena olivat myös avoimet tapahtumat sekä avoimen päiväkodin ja perhekahvilan aukiolo iltapäivisin. Myös erilaiset pienille suunnatut kulttuurielämykset nousivat esille.

Tilapäisen, lyhytaikaisen lastenhoitopalvelun tarve kodin ulkopuolella korostui. Lastenhoidon tarpeen taustalla olivat esimerkiksi kaupassakäynti, asioiden hoito sekä parisuhde aika. Apuna kotiin toivottiin myös siivousta ja lastenhoitoa. Moninaisen ammatillisen tuen tarve nousi esille. Ammatillisia palveluntarpeita olivat esimerkiksi lapsi- ja perheoikeuden specialisti, perheleirit sekä lasten hoito omalla työpaikalla, kuten Amerikassa.

9 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tutkimustuloksissamme korostuivat perheiden hektinen arki ja lapsiperhepalveluiden tarve osana perheiden arkea. Vastaajat kokivat, että lapsiperhepalveluista he saivat vertaistukea, voimia arjessa jaksamiseen sekä käytännön apua lastenhoidossa sekä kotitöissä. Perheiden palveluiden tarpeissa näkyi eroja liittyen siihen minkä ikäisiä lapsia perheissä oli ja olivatko perheen vanhemmat työssä vai eivät. Isän roolin merkityksellisyys korostui ekologista ympäristöä koskevan kysymyksen vastauksissa, ja äidin rooli puolestaan perheiden arkea koskevassa avoimessa kysymyksessä. Tästä tulkitimme, että äitien arki on kuormittavaa ja siitä syystä toisen vanhemman läsnäolo ja apu arjessa on tärkeää. Tutkimusta analysoitaessa heräsi huoli yksinhuoltajista ja niistä perheistä joissa toinen vanhemmista on matkatyössä tai muuten poissa arjesta suuren osan ajasta. Kuinka yksin oleva vanhempi jaksaa arjen haasteissa? Suomessa toimii YVPL eli Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry, joka tarjoaa monipuolista tukea yksinhuoltajaperheille. MLL:lla voisi olla mahdollisuuksia tuoda lisäarvoa yhteistyöllä YVPL:n kanssa. Olisiko esimerkiksi mahdollisuutta kehittää ja lisätä tukea ja palveluita resursseja yhdistämällä?

Useat vastaajat kaipasivat tilapäistä lastenhoitopalvelua kotiin tai kodin ulkopuolella toimivaa lapsiparkkia. Perusteluita palveluntarpeelle olivat esimerkiksi vanhempien kahdenkeskeinen parisuhde-aika ja vanhemman mahdollisuus asiointiin tai harrastuksissa käymiseen. Myös vanhan ajan kodinhoitajaa kaivattiin, joka lastenhoidon lisäksi tekisi myös kotitöitä tai olisi apuna kun lapsi tai vanhempi sairastuu. Sekä lasten että lapsen ja vanhemman yhteinen harrastustoiminta olivat myös sellaisia palveluita, joita perheet toivoivat. Harrastustoiminnoissa korostui se, että palveluita saattoi jo olla kunnan alueella saatavilla, mutta aikataulullisesti ne eivät vastanneet perheiden tarpeisiin. Osa vastaajista toivoi palveluita enemmän järjestettäväksi päiväsaikaan kun taas toiset toivoivat, että palveluita olisi tarjolla enemmän myös iltaisin sekä viikonloppuisin. MLL:n tulisi laajentaa toimintaansa siten, että erilaisia ryhmiä ja toimintaa olisi tarjolla myös ilta-aikaan.

MLL:lla on olemassa lastenhoitopalvelu, jossa MLL on välittäjän roolissa ja perheille jää tehtäväksi hoitaa työnantajan velvoitteet. Tarpeen esille nouseminen kertoo joko siitä, ettei palvelua ole markkinoitu tarpeeksi näkyvästi, tai sitten työnantajanvelvoitteiden täyttäminen on perheille liian kallista tai haasteellista. Näin ollen vähempivaraiset perheet saattavat jäädä tämän lastenhoitopalvelun ulkopuolelle. Jotta olemassaolevan lastenhoitopalvelun laadusta tai tunnettuudesta voisi tehdä tarkempia johtopäätöksiä, tulisi asia tutkia yksityiskohtaisemmin. Esille noussut lapsiparkkitoiminta voisi olla paikallisyhdistysten järjestämää toimintaa, jolloin kattavuus olisi varsin laaja piirin alueella.

Kotipalvelua ja siten kodinhoitajia tarjotaan lainvelvoittamana sosiaalihuoltolain muutoksen seurauksena. Kuitenkin palvelu on lakiuudistuksen seurauksena vielä uusi ja tuntematon asiakkaille, sitä ei myöskään ole tätä opinnäyteytötyötä tehtäessä markkinoitu näkyvästi. Kuntien verkkosivuille tekemämme selvityksen mukaan on vaikuttanut myös siltä, etteivät kotipalvelun resurssit vastaa todellista tarvetta, ja siitä syystä palvelusta ei pidetä kovaa ääntä. Myös palvelun saamisen oikea-aikaisuudella on valtava merkitys. Nykyaikana palvelua ei saada heti kun pyydetään, vaan tarpeesta teh-

dään selvityksiä. Kotipalvelu ei ole myöskään SOTE:n verkkosivujen mukaan ensisijainen matalan-kynnyksen palvelu. Tähän kyselyyn vastanneet tarkoittanevat kodinhoitajalla nimeonmaan niitä henkilöitä, jotka ovat tulleet 1970 ja -80 luvuillakin vielä kotiin, leiponeet, siivonneet ja tehneet konkreettisia kodinhoidollisia töitä, jotka ovat vanhemmalta itseltään jääneet tekemättä. Kodinhoito on ollut kuitenkin myös lastenhoitoa, koska kodinhoitajat ovat samalla huolehtineet myös perheen lapsista. Apu on ollut pitkäaikaista, jolloin vanhempien voimaantuminen on mahdollistunut. Kodinhoitajan työ on voinut olla myös osallistavaa, koska joissakin perheissä esimerkiksi perheen äiti on tarvinnut vain kodinhoitajan auttamaan siivouksen aloittamisessa ja loppuunviemisessä.

Tuloksista nousi esille perheiden epätietoisuus siitä mistä palveluita saa, mihin palveluihin perhe on oikeutettu sekä se, että palvelutarjonnassa on hyvin suuria paikkakunnallisia eroja. Osa vastaajista oletti, että esimerkiksi kotipalvelua saadakseen heillä tulisi olla lastensuojeluasiakkuus. Tämä voi johtua osin siitä, että dokumenttianalyysia tehdessämme joidenkin kuntien kotisivuilla lapsiperhepalvelut löytyvät lastensuojelu-osion alta. Vastauksissa toivottiin myös, että kotipalvelua olisi saatavana matalammilla kriteereillä. Osa vastaajista oli vasta muuttanut uudelle paikkakunnalle ja osalla vastaajista oli muista syistä vain vähän sosiaalisia kontakteja. He toivoivat, että lapsiperhepalveluiden kautta tutustuisivat ja saisivat solmittua uusia sosiaalisia suhteita tai, että joku taho toimisi tässä välissä välittäjänä ja jakaisi perheiden yhteystietoja toisille samassa tilanteessa olevalle perheelle.

Suunnittelimme konkreettisia perhepalveluita, joita MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi mahdollisesti ryhtyä kehittämään. Kaikki esittämämme ideat pohjautuvat tutkimusaineistosta nousseisiin tarpeisiin. Toimivien perhepalveluiden lisäksi täytyy muistaa se, että markkinoinnissa ja viestimisessä on tuotava selkeästi esille myös se, ketkä ja millä kriteereillä ovat oikeutettuja palveluihin.

Ensimmäiseksi syntyi ajatus **lastenhoitorenkaasta**, jossa useampi perhe ostaisi lapsiperhepalveluna yhteisen työntekijän MLL:lta. Jos perheitä olisi esimerkiksi viisi, jokainen perhe saisi työntekijän luokseen yhdeksi päiväksi viikossa. Tämä yksi päivä voisi olla perheille juuri se apu, joka saa heidät jaksamaan arkea. Kustannukset palkkauksesta eivät useamman perheen kesken jaettaessa nousisi kohtuuttomiksi. Perheiden olisi mahdollista saada palveluun Kelalta kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea riippuen siitä minkä ikäisiä hoidettavat lapset ovat. MLL:n tehtävänä tässä olisi työnantajana toimiminen, organisointivastuun kantaminen sekä tarvittaessa perheiden ohjaus ja neuvonta liittyen tuen hakemiseen. MLL:n mukana olo säästäisi perheet työnantajan velvoitteilta ja vastuilta, he vain ostaisivat palvelua.

Seuraavaksi ajatuksiin nousi idea applikaatiosta, joka voisi saattaa perheitä toistensa vertaistueksi ja ystäviksi arkeen. Applikaatio voisi toimia älypuhelimilla kuten Tinder, ollen näin perheiden oma väylä toistensa löytämiseen. On olemassa paljon yksinäisyydestä kärsiviä perheitä, jotka hyötyisivät tämän kaltaisesta palvelusta. Leikkisästi applikaation työnimeksi nousi **Amicus**, joka on latinaa ja tarkoittaa suomeksi ystävää.

Lapsen sekä lapsen ja aikuisen yhteisen harrastuksen löytymiseksi suunnittelimme ryhmiä, joissa vanhemmat ja lapset pääsisivät tutustumaan eri urheilulajeihin ja harrastusmahdollisuuksiin. **LYHTY**

(Lajit Yhdessä Tutuiksi Yhteisöissä) palvelu rakentuisi siten, että MLL toimisi koordinoivana tahona yhteistyössä lajijärjestöjen kanssa. Kokoontumisia olisi kerran viikossa ja joka viikko tutustuttaisiin uuteen lajiin. Tutustuttavia lajeja olisivat erilaiset toiminnalliset lajit kuten uinti ja jalkapallo, kuin myös keramiikkatyö, puutyö, näytelmäkerho sekä tanssi. Ajatuksena on että perheet pääsisivät tutustumaan monipuolisesti erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin, ja sitä kautta löytäisivät omat kiinnostuksen kohteensa. Sekä tutustuisivat sellaisiin harrastuksiin, joihin muuten voisi olla korkeampi kynnyös osallistua. LYhTY:n myötä perheet saavat uusia sosiaalisia kontakteja ja verkostoja sekä löytävät ilon toimia yhdessä perheenä.

Viimeiseksi perhepalveluideaksi nousi ajatus tuotteesta, joka sai suunnittelun tiimellyksessä nimen **PaRaS** (Parisuhde-rakkaus-seksi). Ajatuksena olisi, että MLL ryhtyy järjestämään PaRaS-iltoja, joissa vanhemmille järjestetään luentoja esimerkiksi parisuhteen vaalimisesta ja seksuaalisuudesta. Lapsille järjestetään luentoja ajaksi hoitoa, jotta vanhemmat voivat rauhassa saada tietoa parisuhteen merkityksestä lapsiperheiden arkeen. Luentojen päätyttyä vanhemmat olisivat vapaat lähtemään viettämään yhteistä aikaa, toteuttamaan oppimaansa ja lapsilla olisi mahdollisuus jäädä MLL:n järjestämään ”yökylätoimintaan”, jota esimerkiksi sosionomiopiskelijat toteuttaisivat projektiohjelmissaan.

10 POHDINTA

Väestöliitto on julkaissut tutkimuksen lapsiperheiden arjesta ja ajankäytöstä. Tutkimus keskittyy perheiden yhteiseen aikaan, kiireeseen lapsiperheissä ja perheiden ajankäytön haasteisiin. Tutkimus osoittaa, että perheiden yhteinen aika on vähissä. Yhteiseltä ajalta osansa vie vanhempien ansiotyöt, lisäksi oman aikansa ottaa myös vapaa-ajantoiminta ja erilaiset harrasteet. Lasten päivähoidon ja koulun aikataulut voivat olla yhteen sopimattomia vanhempien aikataulujen ja työaikojen kanssa. Hoito-, koulu- ja työaikataulujen lisäksi perheenjäsenten harrastusten sijoittaminen arkeen tuottavat hankaluutta useissa perheissä. Erilaisten arkea määrittävien aikataulujen runsaus ja yhteensovittaminen on siis haasteellista tämän päivän perheille. (Väestöliitto 2016c.)

Olemme tutkimuksessamme saaneet samansuuntaisia tuloksia. Kuinka perheet löytäisivät ja saisivat tarvitsemassaan hetkessä juuri heille sopivan ja tarpeellisen avun? Kuinka tukea perheitä, joiden sujuva arki vaatii kaikki vanhempien käytössä olevat resurssit, jaksamisen ja ajan? Me tätä opinnäyteytötä tekevät opiskelijat olemme kaikki myös äitejä, meillä kaikilla on tuoreessa muistissa kuinka lapsiperheen jaksamisessa kaikkein eniten tarvittavat aika, läheisyys, raha, jaksaminen ja niin edelleen ovat juuri siinä hetkessä kaikkein riittämättömimmät. Riittämättömyys voi aiheuttaa turhautumista, turhautuminen tuo mukanaan moninaiset ongelmat kuten esimerkiksi masennuksen. Arjen jaksamisen ongelmat ja haasteet kuormittavat myös vanhempien suhdetta. Sanotaan, että lapsen koti on vanhempien parisuhde. Olisiko syytä kiinnittää huomiota lasten ja perheiden yhteisten toimintojen lisäksi puhtaasti vanhempien parisuhteeseen?

Opinnäyteytemme aihe on hyvin yhteiskunnallisesti merkittävä. Se, että matalankynnyksen palveluja kehitetään, tarjotaan ja myös markkinoidaan näkyvästi lapsiperheille, on ensiarvoisen tärkeää, jotta sosiaalihuoltolain mukainen painopisteen siirto korjaavista toimenpiteistä ennaltaehkäiseviin toteutuisi. Jos perheet eivät tiedä olevansa oikeutettuja palveluihin tai eivät ole tietoisia erilaisista osallistumisen mahdollisuuksista, syrjäytyminen jatkuu ja ylisukupolvinen syrjäytyminen ei pääty.

Perhetyössä systeemishällä näkemyksellä tarkoitetaan sitä, että perhe luetaan vuorovaikutusjärjestelmäksi, jossa kaikki perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa omalla ilmaisullaan ja käytöksellään, ja ovat itsekkin toisten vaikutusten kohteena. Voidaan siis ajatella, että vanhempien väsyminen ja toiminta vaikuttavat suoraan lapseen, ja lapsen hyvinvointi suoraan vanhempiin. Työskentelyn lähtökohtana on ymmärrys siitä, että vaikuttamalla perheen yhteen jäseneseen, vaikutetaan myönteisesti myös koko perheeseen, näin saadaan aikaan myönteisiä muutoksia koko systeemissä. (Rönkkö ja Rytönen 2010, 92.)

Opinnäytetyön tutkimusosiota tehtäessä esille nousivat osallisuuden ja voimaantumisen käsitteet. Käsitteiden merkitystä selvitellessä oivalsimme, että olemme hyvin ajanhermolla olevien asioiden äärellä. Niin osallisuus kuin voimaantuminenkin ovat molemmat jollain tavalla poliittisissa suuntauksissa sekä laissa määriteltyinä, molemmat syrjäytymisen ehkäisyä varten. Syrjäytyminen on kuitenkin keskustelussa mukana, kun puhutaan lapsiperheiden hyvinvoinnista. Sosiaalihuoltolain uudistus omalta osaltaan myös vahvistaa osallisuutta sekä voimaantumisen tunnetta, koska tiedonsaanti ja

valinnanvapaus lisäävät osallisuuden sekä voimaantuneisuuden tunnetta. ”Palvelun käyttäjän kokemus omasta osallisuudestaan riippuu mm. vaikutusmahdollisuuksista ja tiedonsaannista eri vaihtoehtoista. Tarvitaan aitoa dialogia viranomaisten ja asiakkaiden välillä, ja asiakkaiden kokemustiedon ottamista suunnitelmien ja päätösten perustaksi”. (Era 2013, 14.)

Opinnäytetyön tekeminen kolmen hengen ryhmänä ei aina välttämättä ole helppoa. Meidän ryhmämme toiminta on kuitenkin alusta saakka ollut helppoa ja avointa. Tunnumme toisemme hyvin, joka on osaltaan helpottanut välitöntä ja suoraa palautteen antoa opinnäytetyön prosessin aikana. Uskoisimme myös takana olevien sosionomiopintojen mukanaan tuoman ymmärryksen, dialogisuuden ja reflektiivisen otteen opinnäytetyöhömmä helpottaneen prosessia. Vaikeutena ryhmätyöskentelyssä on ollut yhteisen ajan löytyminen ja ryhmämme jäsenten väliset pitkät välimatkat. Tapaamiset ovat kuitenkin aina järjestyneet ja voi jopa olla, että ajatukset ovat pitkän prosessin aikana selkiytyneet.

Kun pohtii opinnäytetyön mukanaan tuomaa ammatillista kehitystä ja kasvua, voi todeta, että se on tuonut mukanaan hyvinvoinnin ja turvallisuutta tukevien palvelujärjestelmien tuntemista. Meidän on myös ollut pakko pysähtyä miettimään hyvinvointipalvelujen muutosta sekä sitä, kuinka MLL:n Järvi-Suomen piiri voisi osallistua tähän prosessiin ja kehittää omien palveluidensa tuottamista. Olemme saaneet harjaannusta myös kriittisessä ja osallistavassa yhteiskuntaosaamisessa. Millaisia huono-osaisuutta ja epätasa-arvoa tuottavia prosesseja ja rakenteita MLL:n Järvi-Suomen piirin alueelta löytyy, kuinka ja millaisilla palveluilla niihin voisi vastata? Opinnäytetyömme herätti kysymyksiä ja ideoita lapsiperheiden matalankynnyksen palveluiden kehittämistyöstä jonka toivomme jatkuvan perheiden hyväksi.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄT 2015. Määrällinen analyysi. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 2016-02-22.] Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/maarallinen-analyysi>
- ALUEHALLINTOVIIRASTO 2015. Sosiaalihuoltolain uudistaminen oli välttämätöntä – johtaja Sirkka Jakonen Joensuussa. [Verkkosivu]. Tiedotteet 2015. [Viitattu 2016-04-17.] Saatavissa: <http://www.avi.fi/web/avi/-/sosiaalihuoltolain-uudistaminen-oli-valttamatonta-johtaja-sirkka-jakonen-joensuussa-ita-suomi-#.VxO95DCLTIW>
- AVOIMEN YLIOPISTON VERKKO-OPINNOT. Sosiologian peruskurssi. [Verkkosivu]. Tampereen yliopiston täydennyskoulutus. [Viitattu 2016-02-16.] Saatavissa: <http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiologia/luku2.html>
- BRONFENBRENNER, Urie 1997. Ekologisten järjestelmien teoria. Julkaisussa: VASTA, Ross (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksessä. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Puijo.
- HALLAMAA, Jaana, LAUNIS, Veikko, LÖTJÖNEN, Salla ja SORVALI, Irma 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HANNULA, Jenni 2010. MLL:n lapsiperheiden kotipalvelu lastensuojelun ennaltaehkäisevänä työmuotona. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2016-02-15.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24007/Hannula_Jenni.pdf?sequence=1
- HEIKKILÄ, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- HIRSJÄRI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- HÄRKÖNEN, Ulla s.a. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 2015-05-19.] Saatavissa: <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/harkonen.pdf>
- IIVONEN, Esa 2016-01-18. Hallitus on uudistamassa lapsiperhepalveluita. [Verkkoaineisto]. MLL-Blogi. [Viitattu 2015-02-10.] Saatavissa: <http://www.mll.fi/blogi/?x16855855=w27892109>
- ILOMANTSI 2016. Perheneuvola. [Verkkosivu]. Ilomantsin kunta. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.ilomantsi.fi/perheneuvola>
- JAAKKOLA, Helena 2016. Muutoksia sosiaaliluukulle. [Verkkojulkaisu]. Talentia. [Viitattu 2016-03-11.] Saatavissa: http://www.talentia.fi/lehti/lehden_jutut/tasta_puhutaan/muutoksia_sosiaaliluukulle.6938.blog
- JOENSUU 2016a. Lapsiperhepalvelu. [Verkkosivu]. Joensuun kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.joensuu.fi/lapsiperhepalvelut>
- JOENSUU 2016b. Lapsiperheiden perhetyö. [Verkkosivu]. Joensuun kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.joensuu.fi/lapsiperheiden-perhetyo>
- JUDIN, Johanna 2015. "YKSI VALOPILKKU VIIKOSSA" Vanhempien kokemuksia avoimista varhaiskasvatus-palveluista Siilinjärvellä. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2016-03-02.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93270/Judin_Johanna.pdf?sequence=1
- JÄRVINEN, Tomi 2009. Voimaantumisen (empowerment) haasteita. [Verkkojulkaisu]. OKKA-säätiö. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: http://www.okka-saatio.com/aikakauskirja/arkisto/2009-1/Ammatti09_Jarvinen8_17_2.pdf
- KANANEN, Jorma 2011. Kvantti, kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KANANEN, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- KIURU, Hanna 2010. "LAPSEN ETU ON SE, MIKÄ MEITÄ OHJAA" Lapsilähtöinen työskentely perhekeskeisessä lastensuojelun perhetyössä. Pro Gradu. Tampereen yliopisto. [Viitattu 2016-01-22.] Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81561/gradu04284.pdf?sequence=1>

- KT 2015. Uusi sosiaalihuoltolaki: Sosiaalihuoltoa ja lastensuojelua koskevat uudistukset voimaan asteittain. [Verkkosivu]. Kuntatyönantajat. [Viitattu 2015-05-19.] Saatavissa: <http://www.kuntatyönantajat.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/2015/Sivut/uusi-sosiaalihuoltolaki.aspx>
- KUJANPÄÄ, Terhi 2013. Varhainen tuki vanhemmuutta tukemassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2016-02-15.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57832/Terhi_Kujanpaa_c10967.pdf?sequence=1
- KUOPIO 2016a. Varhaista tukea lapsiperheille. [Verkkosivu.] Kuopion kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <https://www.kuopio.fi/fi/web/oma-kuopio/varhaista-tukea-lapsiperheille>
- KUOPIO 2016b. Perhetyö. [Verkkosivu.] Kuopion kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <https://www.kuopio.fi/web/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- KUOPPA, Jutta-Kaisa 2013. Lapsiperheiden kotipalvelun tarpeen kartoitus Ähtärissä. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö. [Viitattu 2016-02-15.] Saatavissa: https://publications.theseus.fi/xmlui/bitstream/handle/10024/66540/Opinnaytetyo_Jutta-Kaisa.pdf?sequence=1
- LAPINLAHTI 2016. Muut lasten ja perheiden palvelut. [Verkkosivu]. Lapinlahden kunta. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.lapinlahti.fi/fi/Tietoa-kunnasta/Organisaatio/Osastot/Sosiaali-ja-terveysosasto/Sosiaalitoiminta/Muut-lasten-ja-perheiden-palvelut>
- LIEKSA 2016. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. [Verkkosivu]. Lieksan kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.lieksa.fi/lapsiperheiden-palvelut>
- LINDQVIST, Lea 2011. Erityislapsen omaishoitajan kokemuksia arjen ristiaallokossa. Kehitysvammaisen lapsen perheen arjen tukeminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2016-02-15.] Saatavissa: http://www.omaishoitajat.fi/sites/omaishoitaja.asiakas.fi/files/Helsinki_Lindqvist_2011.pdf
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON HÄMEEN PIIRI 2016. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen-piiri. [Viitattu 2016-03-16.] Saatavissa: <http://hameen-piiri.mll.fi/?x103997=166670>
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI 2015. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. [Viitattu 2015-05-11.] Saatavissa: <http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-piirista/>
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI 2015. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. [Viitattu 2015-05-11.] Saatavissa: <http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-piirista/arvot-ja-toimintaperiaatteet/>
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON JÄRVI-SUOMEN PIIRI 2016. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri. [Viitattu 2016-03-16.] Saatavissa: [http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi-bin.directo.fi/@Bin/a5d73f9b1eff9f4262942c11bd037d61/1460887566/application/pdf/216867/Toimintasuunnitelma%202016.pdf](http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/bin.directo.fi/@Bin/a5d73f9b1eff9f4262942c11bd037d61/1460887566/application/pdf/216867/Toimintasuunnitelma%202016.pdf)
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON KYMEN PIIRI 2015. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Kymen piiri. [Viitattu 2016-03-16.] Saatavissa: <http://kymenpiiri.mll.fi/ammattilaiset-perhepalvelut/>
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITON VARSINAIS-SUOMEN PIIRI 2016. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliiton Varsinais-suomen piiri. [Viitattu 2016-03-16.] Saatavissa: http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/kunnille_ja_ammattilaisille/perhepalvelut/
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITTO 2016a. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 2016-02-15.] Saatavissa: <http://www.mll.fi/paikallisyhdistykset/>
- MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITTO. Vuosikertomus 2014. [Verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 2016-04-04.] Saatavissa: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/58b54b2265d4a6721a56ea301e243a9b/1459759098/application/pdf/25568948/Vuosikertomus_2014_n%C3%A4ytt%C3%B6.pdf
- MIKKELI 2016. Perheneuvo. [Verkkosivu]. Mikkelin kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.mikkelinseutusote.fi/index.php/perheneuvo>
- MÄNTYHARJU 2016. Lastensuojelutyö ja perhetyö. [Verkkosivu]. Mäntyharjun kunta. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.mantynharju.fi/palvelut/201-lastensuojelutyoe-ja-perhetyoe>

- MÄÄTTÄ, Paula 1999. Perhe asiantuntijana – Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- OETTER, Patti. STEVENS DOMINGUES, Meave 1998. Family systems theory. [Verkkojulkaisu]. University of New Mexico. [Viitattu 2016-03-17.] Saatavissa: <https://www.d.umn.edu/~kbrorson/TSWadapted/resources/PDFS/FamilySystemsTheory.pdf>
- OPINNÄYTETYÖPAKKI s.a. Haastattelu. [Verkkojulkaisu]. Kajaanin ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2015-05-19.] Saatavissa: (<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>)
- PIEKSAMÄKI 2016. Perhetyö. [Verkkosivu]. Pieksämäen kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.pieksamaki.fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhetyo/>
- RAIVIO, Helka ja KARJALAINEN, Jarno 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Julkaisussa: ERA, Taina (toim.) Osallisuus - oikeutta vai pakkoa? [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1
- RANTALA, Anja 2002. Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 2016-01-05.] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25455/9789513940447.pdf?sequence>
- RASSI, Mika 2015. Suomen lapset neuvolaan. Julkaisussa: Suomen historia 1/2015. Vaasa: Viipalemediat Oy.
- RÄTY, Reetta. Perhe on se, minkä kukin kokee perheeksi. [Verkkosivu]. Helsingin Sanomat. [Viitattu 2016-02-01.] Saatavissa: <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1436496697942>
- RÖNKKÖ, Leena ja RYTKÖNEN Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2016. Opetussuunnitelmat. SS13M Sosiaalialan koulutusohjelma. [Verkkojulkaisu]. Savonia-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 2016-03-17.] Saatavissa: <http://portal.savonia.fi/amk/fi/opiskelijalle/opetussuunnitelmat?yks=IS&krtid=314&tab=2>
- SAVONLINNA 2016. Varhaiskasvatuksen perhetyö. [Verkkosivu]. Savonlinnan kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: http://www.savonlinna.fi/asukas/kasvatus_ja_opetus/paivahoito_ja_varhaiskasvatus/paivahoidon_perhetyo
- SIILINJÄRVI 2016. Lapsiperheiden kotipalvelu. [Verkkosivu]. Siilinjärven kunta. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: http://www.siilinjarvi.fi/kunta/fi/perhe_ja_sosiaalipalvelut/hyvinvointineuvola/lapsiperheiden_kotituki/palvelut/index.php
- SIITONEN, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. [Verkkojulkaisu]. Oulun yliopisto. [Viitattu 2016-02-21.] Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>
- SIPOON KUNTA 2015. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. [Verkkosivu]. Sipoon kunta [Viitattu 2015-11-15.] Saatavissa: <http://www.sipoo.fi/fi/palvelut/sosiaalityo/perhetyo/lapsiperhetyo>
- SOSIAALIHUOLTOLAKI. L 2014/1301. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-05-12.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- STM 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) 2012–2015 Toimeenpanosuunnitelma. [Verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:20. [Viitattu 2016-02-22.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112147/URN%3aNBN%3afi-fe201504224670.pdf?sequence=1>
- STM 2015. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. [Verkkokjulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2015-02-22.] Saatavissa: <http://stm.fi/documents/1271139/1352015/Sosiaalihuoltolain+soveltamisopas.pdf/cb12a5c4-9bfa-4983-adf6-94ca18815f1b>
- SUOMEN HISTORIA 2015. Julkaisussa: RASSI, Mika (toim.) Suomen lapset neuvolaan. Suomen historia 1/2015. Vaasa: Viipalemediat Oy.

THL 2015. Tukihenkilötoiminta. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-05-19.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/tukihenkilo-tai-tukiperhe#Tukihenkil%C3%B6toiminta>

THL 2015a. Lapsiperheiden kotipalvelut. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-05-19.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/kotipalvelu>

THL 2016a. Lapset, nuoret ja perheet. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-03-19.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut>

THL 2016b. Osallisuus. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL 2016c. Osallisuuden osatekijät. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus/osallisuuden-osatekijat>

THL 2016d. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. [Verkkosivu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipolitiikka/elinolot-ja-hyvinvointi/syrjailyminen-ja-osallisuus/osallisuus-syrjailytymisen-vastaparina>

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VARKAUS 2016. Perhepalvelut. [Verkkosivu]. Varkauden kaupunki. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <https://varkaus-fi-d.aldone.fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-sosiaalityo/perhepalvelut/>

VILKKA, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VOIMAANTUMO 2016. Voimaantuminen. [Verkkosivu]. Voimaantumo. [Viitattu 2016-02-21.] Saatavissa: <http://voimaantumo.fi/index.php?page=voimaantuminen>

VÄESTÖLIITTO 2016a. Suomalaisten seksuaalisuus FINSEX tutkimushanke. [Verkkosivu]. Väestöliitto. [Viitattu 2016-02-16.] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/

VÄESTÖLIITTO 2016b. FINSEX yhdyntätrendit. [Verkkosivu]. Väestöliitto. [Viitattu 2016-02-16.] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-yhdyntatrendit/

VÄESTÖLIITTO 2016c. Perheiden ajankäyttö. [Verkkosivu]. Väestöliitto. [Viitattu 2016-02-16.] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/perhetutkimus/perheiden-ajankaytto/

YLE-UUTISET 2015-03-30. [Viitattu 2015-04-23.] Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/lapsiperheilla_on_jalleen_oikeus_kotiapuun_mutta_moni_ei_sita_tieda/7891048

YLÄ-SAVON SOTE 2016a. Lapsiperheiden kotipalvelu. [Verkkosivu]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. [Viitattu 2016-01-19.] Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/lapsiperheiden-kotipalvelu>

YLÄ-SAVON SOTE 2016b. [Verkkosivu]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/>

YLÄ-SAVON SOTE 2016c. Lapsiperheiden palvelut [Verkkosivu]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. [Viitattu 2016-02-12.] Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/lapsiperheiden-palvelut>

LIITE 1: KUNTAKYSELY

Kuntien lapsiperhepalvelut

Tämä tutkimus on osa Savonia ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijoiden opinnäytetyötä. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Järvi-Suomen piiri. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa piirin alueen kuntien lapsiperhepalveluiden tilaa sekä tuottaa tietoa kuntien ostopalveluiden tarpeista. Teoreettisena viitekehysenä opinnäytetyössä on uudistunut sosiaalihuoltolaki ja sen asettamat velvoitteet kunnille.

Lapsiperhepalveluiden nykytila

1. Mitä lapsiperhepalveluita kaupunki/kunta tarjoaa?

- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Lastensuojelun perhetyö
- Ennaltaehkäisevä perhetyö
- Tehostettu perhetyö
- Ryhmämuotoinen perhetyö
- Lapsiperheiden ammatillinen tukihenkilötoiminta
- Lapsiperheiden vertaisryhmätoiminta
- Avoin päiväkotitoiminta
- Jotain muuta, mitä?

2. Mitä lapsiperhepalveluita kaupungin/kunnan on haasteellisinta järjestää itse? Miksi?

3. Onko kaupungissanne/kunnassanne lapsiperhepalveluiden hyvinvointityöryhmää tai muuta vastaavaa ammatillista yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa?

Ei

Kyllä,
mitä?

4. Minkälaisia lapsiperhepalveluita kolmas sektori tarjoaa lapsiperheille kaupungissanne/kunnassanne?

- Perhekahvila
- Avoin päiväkotitoiminta
- Kerhotoiminta
- Päiväkeskustoiminta

- Perhekummitoiminta
- Tukihenkilötoiminta
- Tukiperhetoiminta
- Vertaisryhmätoiminta
- Lastenhoitotoiminta
- Kotipalvelutoiminta

Jotain muuta,
mitä?

Uudistunut sosiaalihuoltolaki (SHL) ja sen tuomat muutokset

5. Mitä SHL:n uudistukset tarkoittavat käytännössä teidän kaupungissanne/kunnassanne?

6. Miten kaupungissanne/kunnassanne on varauduttu lakimuutoksiin (mitä on tehty/mitä tullaan tekemään)?

Kunnan tarve ostopalveluille

7. Tuoko SHL:n muutokset kaupungille/kunnalle tarvetta ostaa joitakin lapsiperhepalveluita ostopalveluna?

8. Onko jokin syy, miksi kaupunki/kunta EI voi ostaa lapsiperhepalveluita kolmannelta sektorilta?

Ei

Kyllä,
mikä?

9. Mitä lapsiperhepalveluita kaupungillanne/kunnallanne on tarve ostaa kolmannelta sektorilta ostopalveluina?

10. Mitkä lapsiperhepalvelut kaupungin/kunnan on ehdottomasti säilytettävä omana toimintana?

Palvelumuotoilun tarve

11. Millaisia uusia palveluntarpeita tai palvelumuotoja SHL:n uudistukset ovat nostaneet esille lapsiperhepalveluissanne?

12. Mitä muita uusia lapsiperhepalveluiden tarpeita on tunnistettu SHL:n asettamien vaatimusten lisäksi?

13. Onko jotain muuta, mitä haluaisitte tähän aiheeseen liittyen nostaa esille?

LIITE 2: PERHEKYSELY

Lapsiperhepalvelut

Tämä tutkimus on osa Savonia ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijoiden opinnäytetyötä. Teemme opinnäytetyön Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirille lapsiperhepalveluihin liittyen. Tutkimuksessa selvitämme kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa, millaisia palveluita tämän päivän lapsiperheet käyttävät sekä selvitämme nouseeko vastauksista esille jokin palveluntarve, jota ei vielä ole tarjolla, mutta mistä perheet hyötyisivät.

Toivomme, että teillä olisi hetki aikaa osallistua kyselyyn ja näin olla mukana vaikuttamassa lapsiperhepalveluiden kehittämiseen.

1. Sukupuoli *

- Nainen
- Mies

2. Kunta tai alue, jossa asutte? *

- Ilomantsi
- Joensuu
- Kuopio
- Lapinlahti
- Lieksa
- Mikkeli
- Mäntyharju
- Pieksämäki
- Savonlinna
- Siilinjärvi
- Varkaus
- Ylä-Savon Sote
- Joku muu, mikä?

3. Asuttako? *

- Taajama-alueella
- Taajama-alueen ulkopuolella

4. Perhetilanteenne *

- Naimissuhteessa
- Yksinhudtaja
- Uusperhe

5. Minkä ikäisiä lapsia perheeseenne kuuluu? *

- 0-6 vuotiaita
- 7-12 vuotiaita
- 13-16 vuotiaita
- yli 17 vuotiaita

OSA 1. Ekokulttuurisen ympäristön piirteet

Opinnäytetyömme teoriaosuuteen liittyy olennaisesti ekokulttuurinen (ympäristön tekijöihin liittyvä) teoria. Teorian mukaan perhe ei ole vain ympäristön ja ulkoisten tekijöiden muokkaama, vaan perhe pystyy itse määrittämään omat arvonsa sen mukaan millaisten ekologisten (ympäristöllisten) tekijöiden se antaa vaikuttaa arkeensa ja sen muuttumiseen. Tämän kysymyksen myötä saamme arvokasta tietoa siitä, mitkä tekijät ovat suurimmassa roolissa lapsiperheiden arjessa.

6. Kuinka tärkeänä pidätte perheenne arjessa seuraavia asioita asteikolla yhdestä viiteen (1=ei lainkaan tärkeä ja 5=todella tärkeä)? *

	1	2	3	4	5
Perheen toimeentulo ja talous	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvatuksen ja opetuksen palveluiden saatavuus	☐	☐	☐	☐	☐
Terveystieteiden palveluiden saatavuus	☐	☐	☐	☐	☐
Kodin ja lähiympäristön sopivuus ja turvallisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Kotityöt ja niiden jakautuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Lastenhoidon järjestäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen leikki-/harrastemahdollisuudet ja kaverit	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisen verkoston tuki	☐	☐	☐	☐	☐
Isän osallistuminen perheen arkeen	☐	☐	☐	☐	☐

7. Millainen on perheenne tavallinen arkipäivä? Kerro pääpiirteet aamupäivästä ja iltapäivästä. Kuka toimii ja kenen kanssa? *

400 merkkiä jäljellä

OSA 2. Perhepalvelut

8. Mitä seuraavista lapsiperhepalveluista perheenne käyttää ja kuinka usein? *

	Viikottain	Vähintään 2krt/kk	Harvemmin	Ei koskaan	Palvelua ei ole tarjolla
Kunnallinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnallinen perhetyö	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekummitoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n lapsiperheiden tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Muu tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Avoin päiväkotitoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n perhekerhot	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n päiväkerhot	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐

Muu perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n isä-lapsikerho	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n harrasteryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät lapsille	☐	☐	☐	☐	☐
Vammaisuuteen tai sairauteen liittyvät vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
Leijonaemojen vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vanhempainnetti	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisen median yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Lomanviettopalvelut tai tuetut perhelomat	☐	☐	☐	☐	☐

9. Miten koette tulleenne huomioiduksi perhepalveluiden piirissä? (lapsilähtöisyys, perhelähtöisyys, perheen kokonaistilanteen huomiointi) *

500 merkkiä jäljellä

10. Kuinka tärkeänä pidätte perheenne arjessa seuraavia perhepalveluita asteikolla yhdestä viiteen (1=ei lainkaan tärkeä ja 5=todella tärkeä)? *

	1	2	3	4	5
Kunnallinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnallinen perhetyö	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekummitoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n lapsiperheiden tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Muu tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐
Avoin päiväkot	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n perhekerhot	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n päiväkerhot	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐
Muu perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n isä-lapsikerho	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n harrasteryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät lapsille	☐	☐	☐	☐	☐
Vammaisuuteen tai sairauteen liittyvät vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
Leijonaemojen vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vanhempainnetti	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisen median yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐
Lomanviettopalvelut tai tuetut perhelomat	☐	☐	☐	☐	☐

11. Onko lapsiperhepalveluilla ollut vaikutusta perheen arkeen? Kerro, millaisia. *

400 merkkiä jäljellä

12. Mistä olette saaneet tietoa seuraavista palveluista? *

	Terveystieteidenhuollosta, esim. neuvolasta	Päiväkodista tai koulusta	Sosiaalitoimesta	Internetistä	Sosiaalisesta mediasta	Ystäviltä/tuttavilta	En ole kuullut palvelusta aiemmin
Kunnallinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityinen kotipalvelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnallinen perhetyö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekummitoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n lapsiperheiden tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu tukihenkilötoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avoin päiväkotitoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n perhekerhot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Srk:n päiväkerhot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu perhekahvila	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n isä-lapsikerho	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n harrasteryhmät	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroryhmät lapsille	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vammaisuuden tai sairauteen liittyvät vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Leijonaemien vertaisryhmät	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MLL:n vanhempainneuvosto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisen median yhteisöt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lomanviettopalvelut tai tuetut perhelomat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Onko olemassa jokin sellainen perheille suunnattu palvelu, jota olisit tarvinnut? *

Ei

Kyllä, millainen

palvelu?

14. Mikä muu palvelu hyödyttäisi lapsiperheitä?

500 merkkiä jäljellä

15. Saako palvelu olla maksullinen?

- Kyllä
- Ei

LIITE 3: SAATEKIRJE

Kuinka MLL tukisi lapsiperheitä entistä paremmin?

Olemme kolme opiskelijaa Savonia-ammattikorkeakoulusta ja valmistumme sosionomeiksi keväällä 2016. Teemme opinnäytetyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirille lapsiperhepalveluihin liittyen. Tutkimuksessa selvitämme kuntien lapsiperhepalveluiden nykytilaa, millaisia palveluita tämän päivän lapsiperheet käyttävät sekä selvitämme myös nouseeko perheiden vastauksista esille jokin palveluntarve, jota ei vielä tarjolla, mutta mistä perheet hyötyisivät. Viitekehyksenä opinnäytetyössämme on vuoden 2015 alussa tullut sosiaalihuoltolain uudistus, jonka myötä lapsiperheille on jatkossa tarjottava lapsiperheiden kotipalvelua, perhetyötä, tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa ilman lastensuojelun asiakkuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa tarjolla olevia palveluita ja lapsiperheiden tarpeita. Tällä tiedolla Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri voi kehittää omaa palvelutarjontaa sekä mahdollisesti vastata osaltaan lapsiperheiden palvelutarpeisiin.

Kysely toteutetaan sähköisenä webropol-kyselynä viikkojen 43-45 aikana. Linkki kyselyyn tulee Järvi-Suomen piirin nettisivuille, jota kautta perheet pääsevät kyselyyn vastaamaan. Toivomme, että voitte tiedottaa perhekahviloissa kyselystä ja kannustaa perheitä ottamaan osaa tutkimukseen. Mikäli mahdollista, niin perhekahvilaan voisi kyselyn ajaksi järjestää tietokoneen, jonka kautta perheet pääsevät täyttämään kyselyn suoraan kahvilassa käydessä. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5-10 minuuttia. Kyselylinkkiä voi myös jakaa esimerkiksi perhekahvilan internet- tai facebook-sivuilla.

Korostattehan perheille, että tämän tutkimuksen myötä heidän on mahdollisuus päästä vaikuttamaan lapsiperhepalveluiden kehittämiseen.

Linkki kyselyyn: <https://www.webropolsurveys.com/S/02613120F0511418.par>

Yhteistyöterveisin

Anni Kuhmonen

Katja Manninen

Petra Mähönen

Vastaamme mielellämme jos teille heräsi kysymyksiä liittyen tutkimukseemme, yhteydenotot sähköpostitse Katja.M.Manninen@edu.savonia.fi tai MLL Järvi-Suomen piirille Annemari.Sinikorpi@mll.fi.

LIITE 4: ABSTARHOINTI

**Onko, millaista vaikutusta?
Alkuperäiset ilmaukset**

<p>" ja saa vertaistukea" "vertaistukea, auttoivat jaksamaan" " ja arjen vertaistukea" "tärkeitä vertaistuki- ja leikkimistilanteita jo vuosia" "Avoimella päiväkodilla olen äitinä saanut vertaistukea ja juttuseuraa muista äideistä." "äiti saa vertaistukea" "Äidille aikuista seuraa, vertaistukea" "paljon vertaistukea " "vertaistukea" " sekä saa vertaistukea" "on tekemistä lapsille ja vertaistukea " "Sosiaalisen median tuki on ollut tärkeä. " "Mukava tavata ihmisiä ja jakaa kokemuksia" "suuri merkitys jaksamiselle ja vertaistukea "</p>	<p>VERTAISTUKI</p>	
<p>"rytmittää arkea sopivasti" "Helpotti arkea" "Olemme saaneet kunnan kotipalvelun lapsiperhetyöntekijän hoitamaan lapsia, kun tämä olisi ollut muuten haastavaa arkeen järjestää. Esimerkiksi perheen äidin töiden aloitus silloin, kun lapsilla ei ollut vielä kunnallista päivähoitoa." "vaihtelua arkeen " "Pirstystä arkeen " "Helpottanut asioidenhootoa ja arjessa pärjäämistä."</p>	<p>SISÄLTÖÄ ARKEEN</p>	<p>VOIMAANTUMINEN</p>
<p>"Tuoneet lisää sisältöä arkeen ja tarpeellisia virikkeitä ja kavereita kotihoitossa olevalle lapselle" "antoi uusia voimia arjen pyörittämiseen" "arjen sujuvuuden kannalta on että päivästä muutama tunti menee kerhoon ja saa tavata kavereita ja tutustua uusiinkin." "Kerhot ja perhekahvila auttavat jaksamaan lapsiperhearjessa," "Kotona ollessa jaksoin paljon paremmin" "Äiti jaksaa paremmin vauvan kanssa kotona." "Auttaa omassa jaksamisessa kun lähtee tapamaan muita äitejä ja lapsia, " "Vaikuttaa äidin jaksamiseen positiivisesti" "sain tilaisuuden hengähtää tai vaikka vain nukkua kun lapsi valvotti" "oli henkireikä vauva aikana."</p>	<p>ARJESSA JAKSAMINEN</p>	
<p>"sekä äiti että lapsi saa sosiaalisia kontakteja" "Lapsista tuli myös sosiaalisempia" "Pääsevät harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan," "sosiaalinen ja uskoa itseen" "lapsen sosiaaliseen kasvuun" "on äidin ja lapsen kiva paikka tavata muita." "ja tutustunut alueen perheisiin" " tapaa muita perheitä" "Sain seuraa"</p>	<p>SOSIAALISET KONTAKTIT</p>	

<p>"tavata muitakin äitejä"</p> <p>"ja kontakteja muihin lapsiin"</p> <p>"tutustuu muihin vanhempiin"</p> <p>"lapset on saanu leikkikavereita"</p> <p>"Paikkakunnalle muualta muuttaneena perhekerho oli paikka minkä kautta sain ystäviä ja pääsin mukaan yhdistystoimintaan."</p> <p>"ja minusta on kiva tutustua uusiin ihmisiin ja saada lapsillekin oman ikäisiä leikkikavereita"</p> <p>"ja vanhempi aikuista keskusteluseuraa"</p> <p>" lapset saavat leikkikavereita"</p> <p>"joihin voi mennä tapaamaan muita lapsiperheitä."</p> <p>"sieltä löytyi myös ystäviä jotka ovat edelleen elämässä"</p> <p>"lapsi saa ikäistään seuraa"</p> <p>" ja jutella aikuisten kanssa mikä on todella tärkeää että jaksaa lapsiperhearkea kotona"</p> <p>"Vanhempi pääsee pois neljän seinän sisältä juttelemaan muiden aikuisten kanssa "</p> <p>"ja sosiaalisia kontakteja äidille"</p> <p>"päivähoidon aloittamiseen ei ollut niin suuri kynnyks, kun olimme jo olleet lapsiryhmissä."</p> <p>"äidin kohokohdat, kun tulee lähdettyä ihmisten ilmoille "</p>		
<p>"Perhe kokee olevansa osallinen jossakin"</p> <p>"vedän MLL:n perhekahvilaa. Koen sen mielekkäänä vapaaehtoistyönä"</p>	OSALLISUUS	
<p>"Mukavaa ajanvietettä ja virkistystä vanhemmille ja lapsille."</p> <p>"suuri apu kun olen voinut viedä vanhemmat lapset kerran viikossa hetkeksi hoitoon ja saamaan virikkeitä"</p> <p>"mieluisia tekemistä"</p> <p>"lapsille aktiviteettiä, leikki kavereita"</p> <p>"tuovat onnistumisen iloa, uusia opittuja asioita kotiin."</p> <p>"Siellä seuraa ja tekemistä ja hän oppii siellä uusia taitoja"</p>	TOIMINNALLISUUS	
<p>"Olemme hyvin levänneitä tuetun loman jälkeen."</p> <p>"en olisi jaksanut hoitaa pientä lastamme yksin, jos ei perheyöntekijä olisi käynyt isän työviikoilla (isä pois kokonaan joka toisen viikon) auttamassa lapsen hoitamisessa. "</p>	AMMATILLINEN TUKI	
<p>"Seurakunnan kerho on todella tarpeen, kansanopiston kurssit ja musiikkiopiston muskarit myös. Ilman ei olisi harrastuksia yms, ei olisi varaa. esim kunnan päivähoitoon ei olisi osa-aikaisestikaan varaa."</p> <p>"Kotihoidontuen kuntalisä mahdollisti pidemmän kotonaolon"</p>	TALOUDELLISUUS	